

Visie op een veerkrachtig sociaal domein

‘Samen gereed voor de toekomst’

Samenvatting

Nieuwe Visie Sociaal Domein

Wat is het sociaal domein?

Het sociaal domein is alles wat we doen om inwoners met een hulp- of zorgvraag te ondersteunen. Bijvoorbeeld hulp bij opgroeien, hulpmiddelen thuis, dagbesteding, schulden & inkomen, re-integratie, inburgering en het brede welzijnswerk. Het sociaal domein is sterk verbonden met het onderwijs, sport & cultuur, economie, ruimtelijke ontwikkeling en openbare orde & veiligheid. Daarom werken meerdere organisaties en afdelingen samen aan sociale- en maatschappelijke opgaven.

Waar willen we naartoe?

Samen gaan we voor een veerkrachtige samenleving, waarin iedereen kan meedoen, gelijke kansen krijgt en in staat is om te gaan met de uitdagingen van het leven. Individueel, maar vooral ook als samenleving met elkaar: inwoners, de gemeente, maatschappelijke organisaties, zorgaanbieders en het bedrijfsleven. Onze samenleving is gebouwd op een sterke sociale basis: inwoners zijn verbonden door families, vriendenkringen, verenigingen, netwerken, wijken en andere verbanden. Als door de uitdagingen van het leven de veerkracht onder druk staat, bieden we vanuit het sociaal domein passende ondersteuning.

Daarbij is voorkomen beter dan genezen. We zetten in op preventie en vroegsignalering. Vroegtijdig inzetten van lichtere zorg en ondersteuning voorkomt dat zwaardere en duurdere zorg (direct) nodig is.

Wat willen we zijn?

- Proactief: waarbij we erop af gaan als we zien of signalen ontvangen dat er onder het oppervlak wat (meer) aan de hand is;
- Integraal: waarbij we in de samenwerking effectief te werk gaan om de inwoner snel de beste combinatie van ondersteuning en hulp te bieden.

Hoe stimuleren we een sterke sociale basis?

- Ontmoeting faciliteren
- Wijken en buurten versterken; samenwerking en (buurt)initiatieven stimuleren
- Ondersteuning van mantelzorgers en vrijwilligers (werving, behoud en ontwikkeling)

Waarom doen we dit nu?

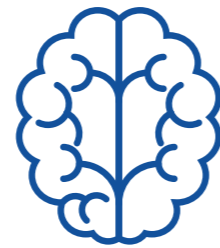
- Vergrijzing leidt tot toenemende vraag naar ondersteuning
- Beheersbaarheid uitgaven Sociaal Domein
- Gemeenten krijgen meer taken. Samenwerking in netwerken wordt nog belangrijker
- Capaciteitsproblemen door personeelstekorten bij gemeente en zorgaanbieders
- Rol van overheid als 'probleemoplosser' is veranderd
- Sociaaleconomische verschillen worden groter
- Toenemende bestaansonzekerheid en kansenongelijkheid

Kernwaarden

Meedoen

Iedereen kan meedoen op een manier die betekenis geeft voor hem/haar

Ontwikkelen

Blijven ontwikkelen om te kunnen omgaan met de uitdagingen van het leven

Ondersteuning

Het bieden van ondersteuning wanneer de uitdagingen meer van je vragen dan je aankunt

Toekomstbestendig

Verantwoordelijkheid voor een toekomstbestendig sociaal domein

Speerpunten

Versterken van de eigen kracht en veerkracht van inwoners

Verminderen van de bestaansonzekerheid

Inzetten op een gezonde leefstijl (positieve gezondheid)

Het stimuleren van gelijke kansen

We zijn een inclusieve gemeenschap

Betaalbaar houden van het sociaal domein

Inhoud

Voorwoord	5
1. Inleiding	6
2. Wat is het sociaal domein?	9
2.1 Wat is het sociaal domein?	9
2.2 De rol van de gemeente?	11
3. Waar staan we nu?	12
4. Welke ontwikkelingen en opgaven zien we?	15
4.1 Demografische ontwikkeling	15
4.2 Kostenontwikkeling in het sociaal domein	17
4.3 Meer taken voor gemeenten	18
4.4 Veranderende samenleving	20
5. Wat is onze visie: waar willen we naartoe?	22
5.1 Het grotere plaatje	22
5.2 De beweging naar de voorkant: terug naar de sociale basis	23
5.3 De sociale basis en het belang van ontmoeten	26
5.4 De sociale basis en de kracht van wijken	28
5.5 De sociale basis en de bijzondere positie van mantelzorgers en vrijwilligers	29
6. Wat zijn onze kernwaarden?	31
7. Samenhangende opgaven	33
7.1 Verminderen van de bestaansonzekerheid	35
7.2 Positieve Gezondheid	35
7.3 Het stimuleren van gelijke kansen	37
7.4 Het stimuleren van een inclusieve gemeenschap	38
8. Professionele en doelmatige ondersteuning	39
8.1 De eigen kracht en het eigen netwerk vormen de basis	40
8.2 We werken integraal samen	41
8.3 We werken normaliserend	44
8.4 De gemeente stuurt op resultaat	45
8.5 Vindbare, begrijpelijke en toegankelijke dienstverlening	46
8.6 Uitvoering lokaal, tenzij	47
9. Financiële beheersbaarheid, monitoren en cijfermatig inzicht	48
9.1 Financiële beheersbaarheid	48
9.2 Monitoren	49
9.3 Data en cijfermatig inzicht: een ontwikkelopdracht voor de komende jaren	49
10. Doelen	50
11. Uitvoeringsagenda	51
Bijlage 1: Leidende principes normaliseren en de-medicaliseren	52
Bijlage 2: Uitgangspunten Big5	53
Bijlage 3: Netwerkpartners in de regionale samenwerking	54
Bijlage 4: Uitvoeringsagenda	55

Voorwoord

Met genoegen presenteren we onze nieuwe visie op het sociaal domein. Deze visie is in opdracht van de gemeenteraad van Pijnacker-Nootdorp opgesteld en is tot stand gekomen met inbreng van inwoners, vrijwilligers, maatschappelijke partners, (zorg)aanbieders, regionale samenwerkingspartners en de professionele medewerkers van onze gemeentelijke organisatie. Door middel van een enquête, interviews, bijeenkomsten en een conferentie hebben wij waardevolle inbreng opgehaald. Deze inbreng is leidend geweest bij het opstellen van deze visie. Wij danken eenieder voor zijn of haar inzet en bijdrage. Het resultaat mag er zijn!

Met deze visie willen we nog meer in samenhang antwoord geven op actuele én toekomstige maatschappelijke vraagstukken en opgaven. Hiermee doen wat we nodig is voor inwoners én de publieke waarde.

Gezamenlijk werken we aan het bevorderen van gezondheid, het verminderen van bestaansonzekerheid, aan sterke verbindingen in de samenleving en aan een goede start voor alle kinderen. Dat vormt een belangrijke preventieve basis om onze doelen te realiseren en -naar de toekomst toe- onze doelen bereikbaar te houden. Niet elke hulpvraag is een zorgvraag en niet iedereen kan aan een algemene norm voldoen. Wij erkennen de veelzijdigheid van onze inwoners en laten mensen ook in hun eigen waarde.

Maar we beseffen ook dat we realistisch moeten zijn. Enige terughoudendheid is daarom op zijn plek. Onze invloed is namelijk in sommige situaties beperkt. Er kunnen immers tal van redenen zijn waarom inwoners niet kunnen meedoen en participeren aan de samenleving. Bovendien weet niemand hoe de toekomst eruitziet. Dit vraagt daarom een realistische blik naar onze inwoners en onze ambities.

Deze visie bepaalt onze koers en vormt de kapstok voor beleid. Het is ons kompas: richtinggevend voor ons handelen in het sociaal domein. Met de visie beschrijven we het wensbeeld, de nieuwe stip aan de horizon. De komende periode werken we de visie stap voor stap uit tot concrete

beleidsplannen, inclusief financiële afspraken en kaders. Dit gebeurt op basis van een meerjarige uitvoeringsagenda. Ook daarin moeten we opnieuw realistisch zijn. De financiële situatie van onze gemeente is veranderd en het is duidelijk dat het sociaal domein aanloopt tegen financiële grenzen. Ook kost de implementatie van deze visie tijd en vraagt het energie en aandacht van medewerkers, het management, maatschappelijke partners en aanbieders. Dit is niet zomaar van de ene op de andere dag gerealiseerd. Zeker niet in de huidige tijd waarin de vraag van inwoners groeit, hoge eisen worden gesteld aan de dienstverlening, sprake is van een krappe arbeidsmarkt en de rijksoverheid onze gemeente steeds vaker weet te vinden voor ad hoc vragen. Dat vraagt om nieuwe, creatieve oplossingen, die we samen met inwoners en partners formuleren en uitwerken.

Namens het college van B&W Pijnacker-Nootdorp,

Marieke van Bijnen,
Wethouder van het
Sociaal domein
(Jeugd, welzijn,
inburgering, werk en
inkomen)

Hanneke van de Gevel,
Wethouder van het
Sociaal domein
(Wmo en Beschermd
wonen)

1. Inleiding

In 2015 hebben gemeenten in Nederland, door overheveling van taken vanuit de rijksoverheid, een grote(re) verantwoordelijkheid gekregen op het gebied van ondersteuning en hulp voor inwoners in een kwetsbare positie, van jong tot oud. Het ging om een grote stelselwijziging: de decentralisaties binnen het sociaal domein. Door meer taken op het gebied van werken, meedoen, welzijn, opgroeien en opvoeden bij de gemeente neer te leggen, kunnen inwoners in een vroeger stadium, beter en dichterbij huis geholpen worden. Dit noemen we de transitie van het sociaal domein.

Nadat de eerste stof van de transitie was neergedaald, kwam de fase van transformatie: een langdurig en complex veranderproces dat vraagt om een cultuuromslag in het organiseren, denken én handelen van de overheid, professionals en burgers. Met aandacht en door middel van innovaties is vormgegeven aan de transformatie van het sociaal domein in Pijnacker-Nootdorp: we hebben de toegang tot de gemeentelijke ondersteuning in huis en integraal georganiseerd binnen één afdeling sociaal domein. Hierdoor werken medewerkers in het sociaal domein in elkaars nabijheid. Door inzet van praktijkondersteuners bij huisartsen en (voorschools-)maatschappelijke werkers, bieden we binnen de toegang zelf ook ondersteuning. Daarnaast is in samenwerking met onze (maatschappelijke) partners, op het gebied van schulden(preventie), opgroei- en opvoedproblematiek, dementie en mantelzorgondersteuning, ingezet op de beweging van curatief naar preventief¹. Vanuit de gedachten: voorkomen is beter dan genezen en afremmen van achteruitgang.

¹ Curatief betekent het oplossen en genezen van een ziekte. Preventief gaat over het voorkomen van een ziekte.

Om meer grip te krijgen op de oplopende kostenontwikkeling in het sociaal domein, heeft de gemeenteraad in 2020 het interventieplan 'Grip op het sociaal domein' vastgesteld. Dit is een belangrijk document gebleken, waarmee een scherpe focus is gelegd op normaliseren, preventie, integraal samenwerken en innoveren. Hierdoor is het gelukt de kwaliteit van onze dienstverlening te verhogen en de stijgende kostenontwikkeling in het sociaal domein in de jaren 2021 en 2022 af te vlakken. Voor jeugdhulp is in 2022 zelfs een substantiële daling gerealiseerd. In 2023 zien we echter opnieuw een kostenstijging ontstaan. Als belangrijkste oorzaken hiervoor zien we: de sterk stijgende kosten voor zorg en ondersteuning door vergrijzing, een toename van complexe hulp- en/of ondersteuningsvragen, de verzwaring van zorgtrajecten en de groei van de groep inwoners die hulp vraagt.

We hebben met deze ontwikkelingen en inzet een sterke basis gelegd voor het sociaal domein in Pijnacker-Nootdorp. Deze sterke basis is het vertrekpunt voor onze beleidsontwikkelingen en investeringen in het sociaal domein. Wel is de context, waarbinnen we ons werk uitvoeren, veranderd. We staan aan de vooravond van een sterke vergrijzing in onze gemeente. De vraag naar hulp en ondersteuning in het sociaal domein zet nog altijd door. Ook is, mede door de corona- en energiecrisis, duidelijk geworden dat er grote verschillen bestaan in de samenleving en dat deze verschillen toenemen. Het gaat hierbij niet alleen om sociaaleconomische ongelijkheid, maar ook om een toenemende kansenongelijkheid, zeker ook wat betreft algemene gezondheid, levensverwachting en gezonde levensjaren. Ook is de kijk naar de rol van de overheid bij het oplossen van problemen veranderd. Sommige inwoners leggen de lat hoog voor zichzelf, voor de maatschappelijke partners én onze organisatie. Tegelijkertijd staat de betaalbaarheid van zorg onder druk en baren capaciteitsproblemen zorgen. Het beheersbaar houden van de uitgaven in het sociaal domein is een grote uitdaging. De urgentie is dan ook groot om deze maatschappelijke uitdagingen met elkaar én met verve aan te gaan.

Met het vastleggen van de visie bevestigen en bestendigen we het pad dat we eerder zijn ingeslagen. Het is een logische volgende stap waarmee we de transformatie in het sociaal domein verder vormgeven. We leggen hiermee gezamenlijk de koers vast en zorgen er met de visie voor, dat we allemaal dezelfde inhoud en invulling geven aan begrippen als eigen kracht, verbondenheid en samenredzaamheid en positieve gezondheid.

Met de visie brengen we ook een aantal accentverschuivingen in beeld, waaronder: (1.) door ontkokering en een meer domeinoverstijgende benadering van sociale- en maatschappelijke vraagstukken, (2.) een meer collectief perspectief: een sociale basis die mensen in staat stelt de kwaliteit van hun leven te verbeteren in wisselwerking met hun sociale omgeving, (3.) het stimuleren van de beweging van zorg naar gezondheid, (4.) een, waar nodig, meer wijkgerichte inzet, (5.) een meer integrale samenwerking met andere leefdomeinen en (6.) een structurele focus op kostenbeheersing.

Leeswijzer:

In hoofdstuk 2 beschrijven we wat we verstaan onder het sociaal domein en voor wie we het doen. Hoofdstuk 3 schetst de huidige stand van zaken, waarna we in hoofdstuk 4 ingaan op de ontwikkelingen en opgaven die we voor ons zien. Hoofdstuk 5 beschrijft onze visie. Het laat de beweging zien die we willen maken, namelijk de beweging naar de voorkant: terug naar de sociale basis. Hoofdstuk 6 bevat onze kernwaarden. In hoofdstuk 7 beschrijven we de belangrijkste maatschappelijke opgaven. Hoofdstuk 8 gaat over professionele- en doelmatige ondersteuning in het sociaal domein. In dit hoofdstuk zijn de (beleids-)uitgangspunten hiervoor beschreven. Hoofdstuk 9 gaat over de financiële beheersbaarheid van het sociaal domein, monitoring en data en cijfermatig inzicht. Vervolgens beschrijven we in hoofdstuk 10 de doelen en wat we met de visie op het sociaal domein willen bereiken. Tenslotte kijken we in hoofdstuk 11 vooruit naar de meerjarige uitvoeringsagenda.

2. Wat is het sociaal domein?

2.1 Wat is het sociaal domein?

Het sociaal domein omvat het geheel aan inspanningen (professioneel en informeel) dat de gemeente verricht ten aanzien van de ondersteuning van inwoners in een kwetsbare positie. Het sociaal domein wordt traditioneel benaderd vanuit de drie gecentraliseerde wetten. Hieronder vallen de Jeugdwet, de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en de Participatiewet. Ook worden de Wet schuldhulpverlening en de Wet Inburgering en het brede welzijnswerk tot het sociaal domein gerekend. De gemeente is vanuit de hierboven genoemde wetten opdrachtgever voor het brede welzijnswerk en de inzet van de vrijwilligersorganisaties.

We zijn ons ervan bewust dat we het sociaal domein niet meer op deze traditionele manier kunnen benaderen. Het 'normale' leven van inwoners, de uitdagingen waar zij mee te maken krijgen en de oplossingen hiervoor, zijn immers niet door domeinen begrensd. Wonen, werken, leren, leven, ontmoeten, bewegen, zorgen (voor) en recreëren, beïnvloeden het welzijn, de gezondheid en het welbevinden van inwoners. Anders gezegd: inwoners gaan door alle domeinen heen. Hetzelfde geldt voor de opgaven die we op ons af zien komen.

We zien daarmee een sterke verbondenheid met de domeinen onderwijs, sport en cultuur, economie, ruimtelijke ontwikkeling en openbare orde en veiligheid. Met deze visie kiezen we er dan ook voor geen (nieuw) kader voor het sociaal domein te hanteren, maar te kiezen voor een integrale benadering van sociale- en maatschappelijke opgaven. Een meer integrale benadering draagt niet alleen bij aan preventie en welbevinden, maar ook aan een gezond onderwijsklimaat en een prettige en veilige plek om te wonen en op te groeien.

Lokale voorbeelden van integrale beleidsontwikkelingen zijn de recent vastgestelde woonzorgvisie 2023 – 2030 Pijnacker-Nootdorp en de Lokaal Educatieve Agenda 'Groot denken en klein doen' Pijnacker-Nootdorp 2024.

Voor wie is het sociaal domein?

Het sociaal domein richt zich op de ondersteuning van inwoners in een kwetsbare positie, waarbij we aansluiten bij datgene wat de inwoners nodig hebben. Inwoners kunnen door allerlei omstandigheden of gebeurtenissen in een kwetsbare positie terecht komen. Denk aan de gevolgen van onvoorziene omstandigheden (zoals ongeval, ziekte, baanverlies), ingrijpende levensgebeurtenissen (zoals echtscheiding, huisuitzetting, migratie of het overlijden van een naaste) en transities in de levensloop (zoals bij ouder worden). Ook zijn er inwoners die vanwege nare jeugdervaringen van jongs af aan voor hun bestaan hebben moeten knokken. Of inwoners die door bepaalde kwetsbaarheden (lichamelijke- of mentale gezondheidsproblemen) of beperkingen (zoals beperkte gezondheidsvaardigheden of verstandelijke beperkingen) moeite hebben om zelf in hun bestaans-voorwaarden te voorzien. Verborgene, onderliggende factoren die kunnen meespelen zijn laaggeletterdheid en onvoldoende gezondheidsvaardigheden.

2.2 De rol van de gemeente?

De lokale overheid is niet meer een overheid die alles zelf organiseert. De sociale- en maatschappelijke opgaven in het sociaal domein zijn divers en vaak complex. De aanpak ervan vraagt om samenwerking tussen de gemeente, inwoners, maatschappelijke organisaties (zoals welzijn, onderwijs, woningcorporaties, vrijwilligersorganisaties), (zorg)aanbieders, huisartsen, het bedrijfsleven, etc. Dit past in de grotere ontwikkeling naar een netwerksamenleving. Hierin is het niet altijd meer vanzelfsprekend dat de overheid de leidende rol heeft in de aanpak van maatschappelijke opgaven. Ook de rol van inwoners, maatschappelijke organisaties, zorgaanbieders en bedrijfsleven staat vooraf niet vast. Per opgave moet gekeken worden welke rol de gemeente inneemt en welke partijen nodig zijn bij de aanpak ervan.

We doen het samen door voortdurend de interactie te zoeken. De zoektocht is gericht op antwoorden vanuit de samenleving, van buiten naar binnen en bij voorkeur in co-creatie samenwerken met betrokken partijen en inwoners.

Binnen dit kader ziet de gemeente Pijnacker-Nootdorp zichzelf als een regisseur. Een regisseur die de regie voert op de aanpak van de opgaven in het sociaal domein. De invulling van haar rol als regisseur is afhankelijk van de opgave die voorligt. Regie voeren gaat over het creëren van overzicht, het uitoefenen van invloed, sturen, het uitzetten van beleidslijnen en het organiseren en coördineren van samenwerking. Zowel op bestuurlijk-, beleids- als ook uitvoeringsniveau. De gemeente stemt op alle niveaus het handelen van relevante actoren af op de te behalen doelen en bevordert daarin de onderlinge samenwerking.

Welk rol de gemeente aanneemt, is afhankelijk van de situatie en de voorliggende opgave, het wettelijk kader, de beleidsvrijheid en de rol die inwoners, maatschappelijke organisaties, zorgaanbieders en bedrijfsleven kunnen spelen.

Onze missie:

Samen gaan we voor een inclusieve- en veerkrachtige samenleving, waarin iedereen kan meedoen, gelijke kansen krijgt en in staat is om te gaan met de uitdagingen van het leven. Individueel, maar vooral ook als samenleving met elkaar: inwoners, de gemeente, maatschappelijke organisaties, zorgaanbieders en het bedrijfsleven. Onze samenleving is gebouwd op een sterke sociale basis: inwoners zijn verbonden door families, vriendenkringen, verenigingen, netwerken, wijken en andere verbanden. Als door de uitdagingen van het leven de vitaliteit, veerkracht, veiligheid en/of de mate waarin iemand in staat is regie te houden op het leven onder druk staat, bieden we als samenleving passende ondersteuning.

3. Waar staan we nu?

Vanuit de voorgaande visie onderscheiden we inwoners in vier groepen. Het grootste deel van de inwoners is zelfredzaam en zelfwerkzaam en redt het zonder directe overheidssteun. Zij nemen initiatief, onderhouden hun eigen netwerk en zijn soms actief als vrijwilliger of mantelzorger zonder steun van de gemeente. Slechts een klein deel van de inwoners bevindt zich in een kwetsbare- of potentieel kwetsbare positie. Of zijn slechts kwetsbaar of potentieel kwetsbaar op een klein onderdeel van het leven en leveren juist op andere onderdelen een bijdrage aan de samenleving. Het professioneel- en informeel vangnet is beschikbaar voor deze inwoners. Deze ondersteunt om de eigen kracht en veerkracht te vergroten.

Dit blijkt ook uit het onderstaande beeld. Het gaat overwegend goed met onze inwoners: de zelfredzaamheid en zelfwerkzaamheid van onze inwoners heeft geleid tot veel vrijwilligerswerk. 27% van onze inwoners doet vrijwilligerswerk, dat is meer dan het landelijk gemiddelde van 25%. Er is een bloeiend verenigingsleven en vele maatschappelijke activiteiten op het gebied van sport, cultuur, jeugd, gezondheid en welzijn.

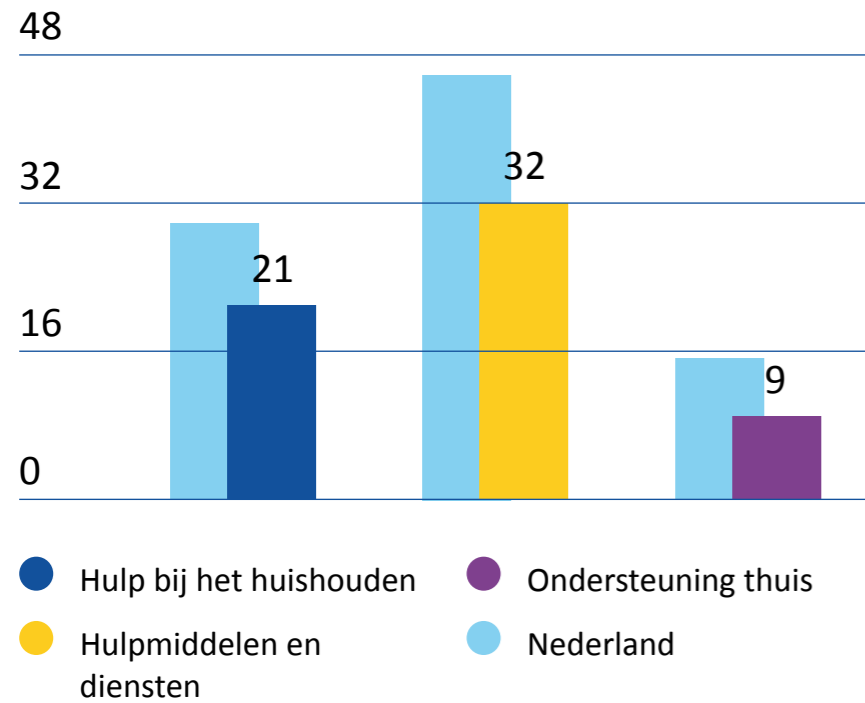
In aanvulling op de eigen kracht van inwoners, wordt de samenleving verder gestimuleerd en gefaciliteerd met een breed aanbod aan direct bereikbare (basis)voorzieningen, zoals basisgezondheidszorg, het consultatiebureau in alle drie de kernen en integrale kindcentra waar kinderen van 0 tot 12 jaar leren en spelen.

De behoefte van onze inwoners aan ondersteuning vanuit de Participatiewet, de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015, is lager dan gemiddeld in Nederland. Het opleidingsniveau van onze inwoners is vaker theoretisch. De ervaren gezondheid is hoger dan het landelijk gemiddelde. Meer inwoners zijn aangesloten bij een sportvereniging. Inwoners geven meer mantelzorgondersteuning, doen meer vrijwilligerswerk, maar besteden minder uren per week aan vrijwilligerswerk. Relatief minder 65+'ers zijn vrijwilliger in onze gemeente.

Inwoners die gebruik maken van voorzieningen naar type

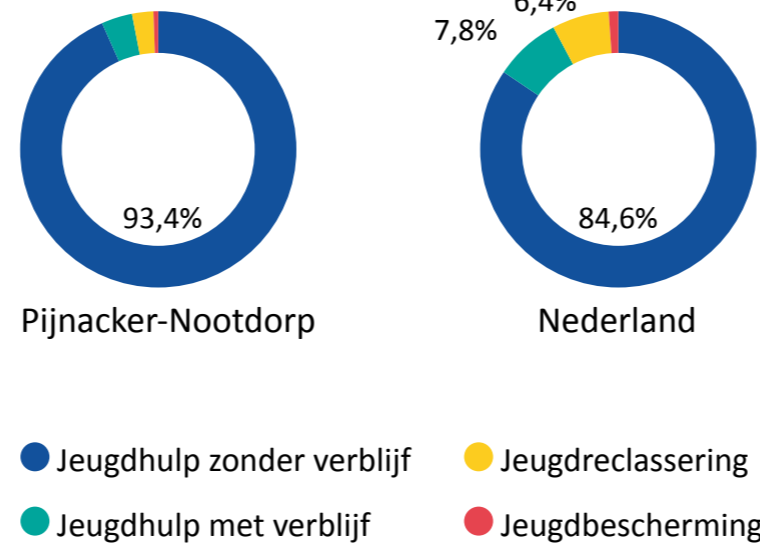
CBS | 2023

* per 1000 inwoners

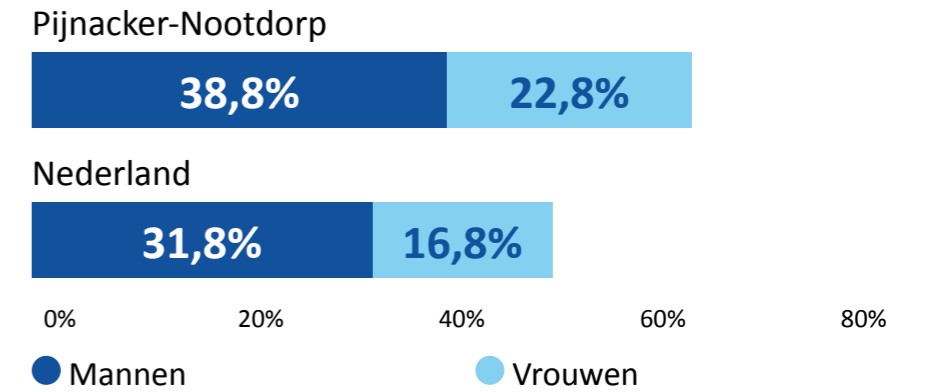
Jongeren met jeugdzorg naar soort

CBS | eerste halfjaar 2023

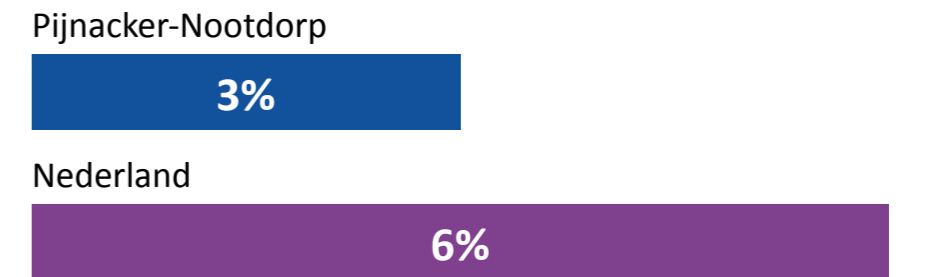
Personen aangesloten bij sportvereniging

NOC*NSF | 2021

Kinderen in uitkeringsgezin

CBS jeugd | 2021

Ervaren gezondheid

Gezondheidsmeter | 2022

Pijnacker-Nootdorp

Nederland

0% 20% 40% 60% 80% 100%

Mantelzorg geven in de afgelopen 12 maanden

Gezondheidsmeter | 2020

Personen met bijstandsuitkering

Per 10.000 inwoners

CBS | 2023

Pijnacker-Nootdorp

Nederland

Jongeren met jeugdhulp

% van jongeren tot 18 jaar CBS | eerste halfjaar 2023

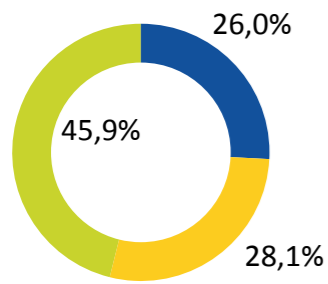
Bevolking leeftijd 4-11 jaar

CBS | 2023

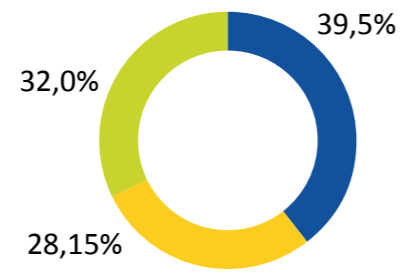
Huishoudsamenstelling

CBS | 2023

Pijnacker-Nootdorp

- Alleenstaand
- Samenwonend zonder kinderen
- Samenwonend met kinderen en eenoudergezinnen

Nederland

Doet vrijwilligerswerk

Gezondheidsmeter | 2022

Pijnacker-Nootdorp

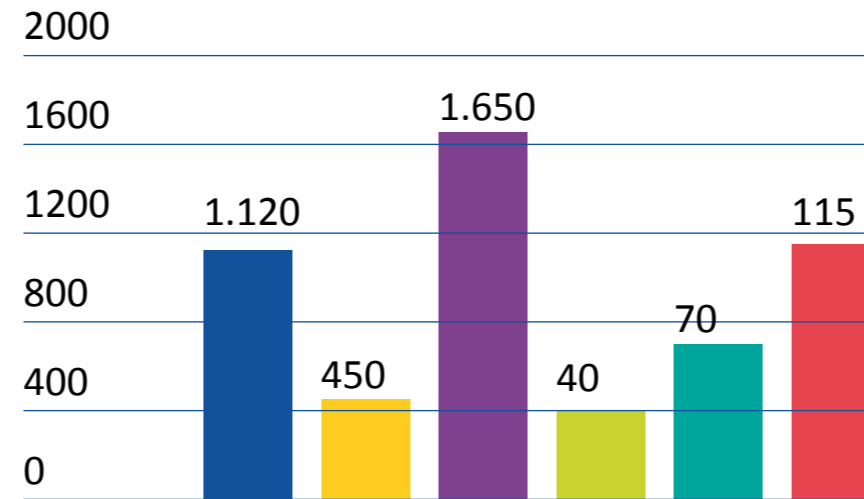
27%

Nederland

24,2%

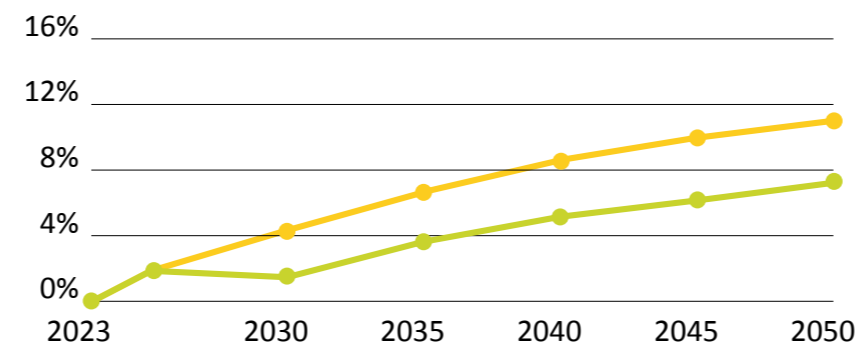
Huishoudens naar soort voorziening en combinatie

CBS | H2 2022

- Alleen jeugd
- Alleen P-wet
- Alleen Wmo
- Jeugd en P-wet
- P-wet en Wmo
- Jeugd, P-wet en Wmo

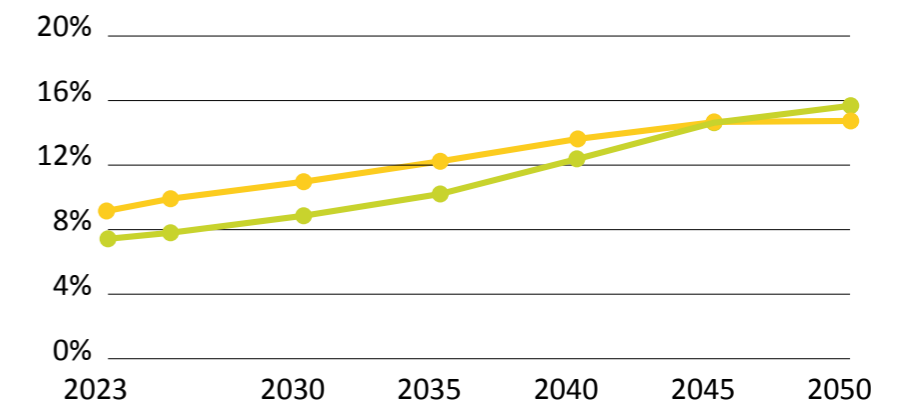
Bevolkingsgroei (cijfers t.o.v. 2023) ABF 2023 -2050 (zie volgende tabel)

- Nederland
  - Pijnacker-Nootdorp
- *** prognose

75-plussers

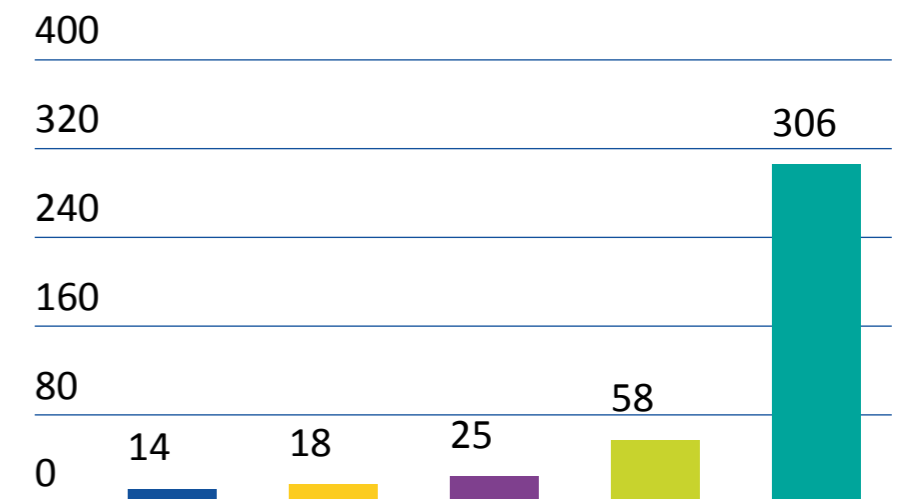
ABF | 2023 - 2050

- Nederland
  - Pijnacker-Nootdorp
- *** prognose

Inwoners die gebruik maken van voorzieningen naar leeftijd

CBS | 2021

- <30 jaar
- 30-44 jaar
- 45-60 jaar
- 60-74 jaar
- 75+ jaar

4. Welke ontwikkelingen en opgaven zien we?

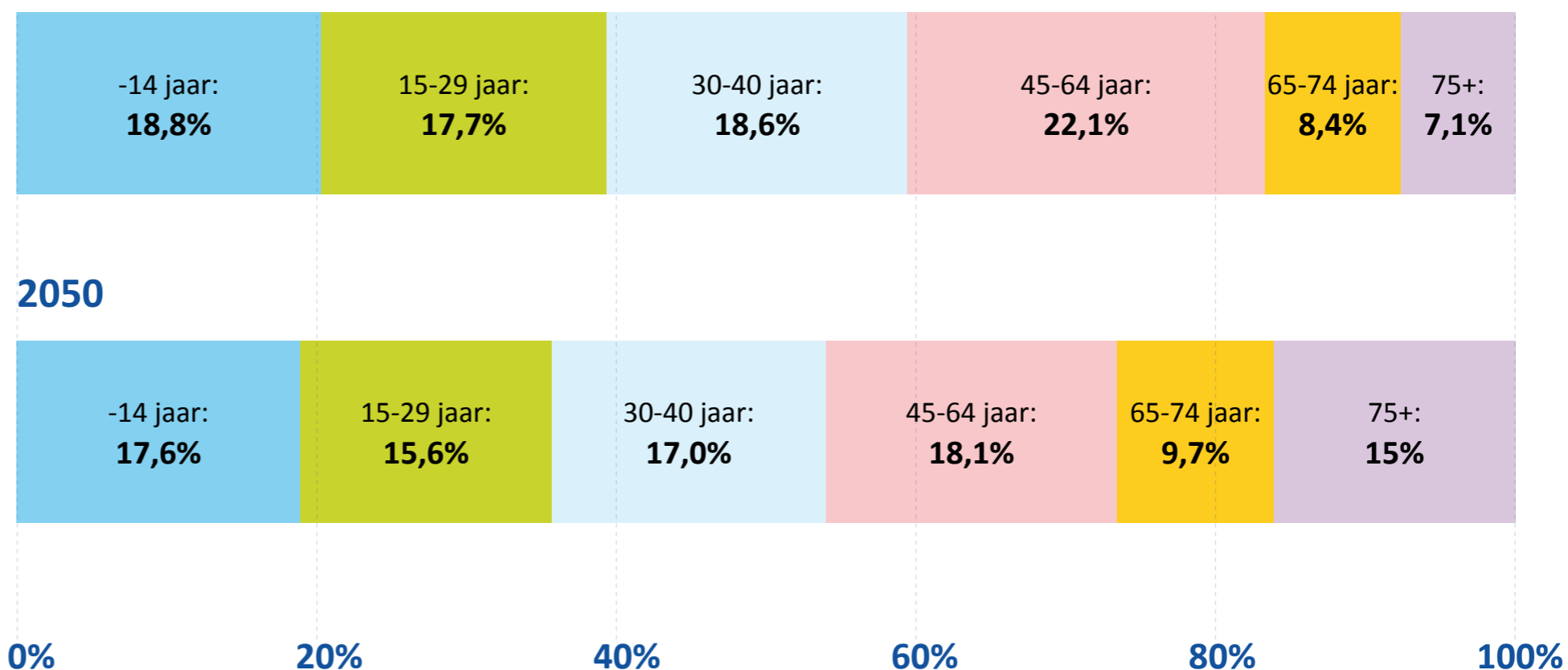
4.1 Demografische ontwikkeling

De ontwikkeling: Bijna 58.000 mensen wonen in onze gemeente. In 46% van de huishoudens wonen kinderen. Dit is hoger dan het landelijk gemiddelde. We kunnen daarom spreken van een gemiddeld relatief 'jonge' populatie. Net als in de rest van Nederland verandert ook de bevolkingsopbouw in onze gemeente. Er is sprake van een lichte afname van het aandeel jongeren en een substantiële toename van het aandeel ouderen. De vergrijzing van de bevolking gaat in een sneller tempo dan de vergroening. Op de lange(re) termijn betekent dit dat de beroepsbevolking krimpt. Er gaan dan elke dag meer mensen met pensioen, dan dat er van school komen. Ook het vrijwilligers- en mantelzorgpotentieel neemt hierdoor af. Uit een onderzoek in 2020 voor de regio Westland-Schieland-Delfland (WSD) blijkt, dat in onze gemeente de grootste daling zichtbaar is van het aantal beschikbare mantelzorgers tot aan 2040.

Bevolking naar leeftijdsklassen 2022 versus 2050

Pijnacker-Nootdorp

2022

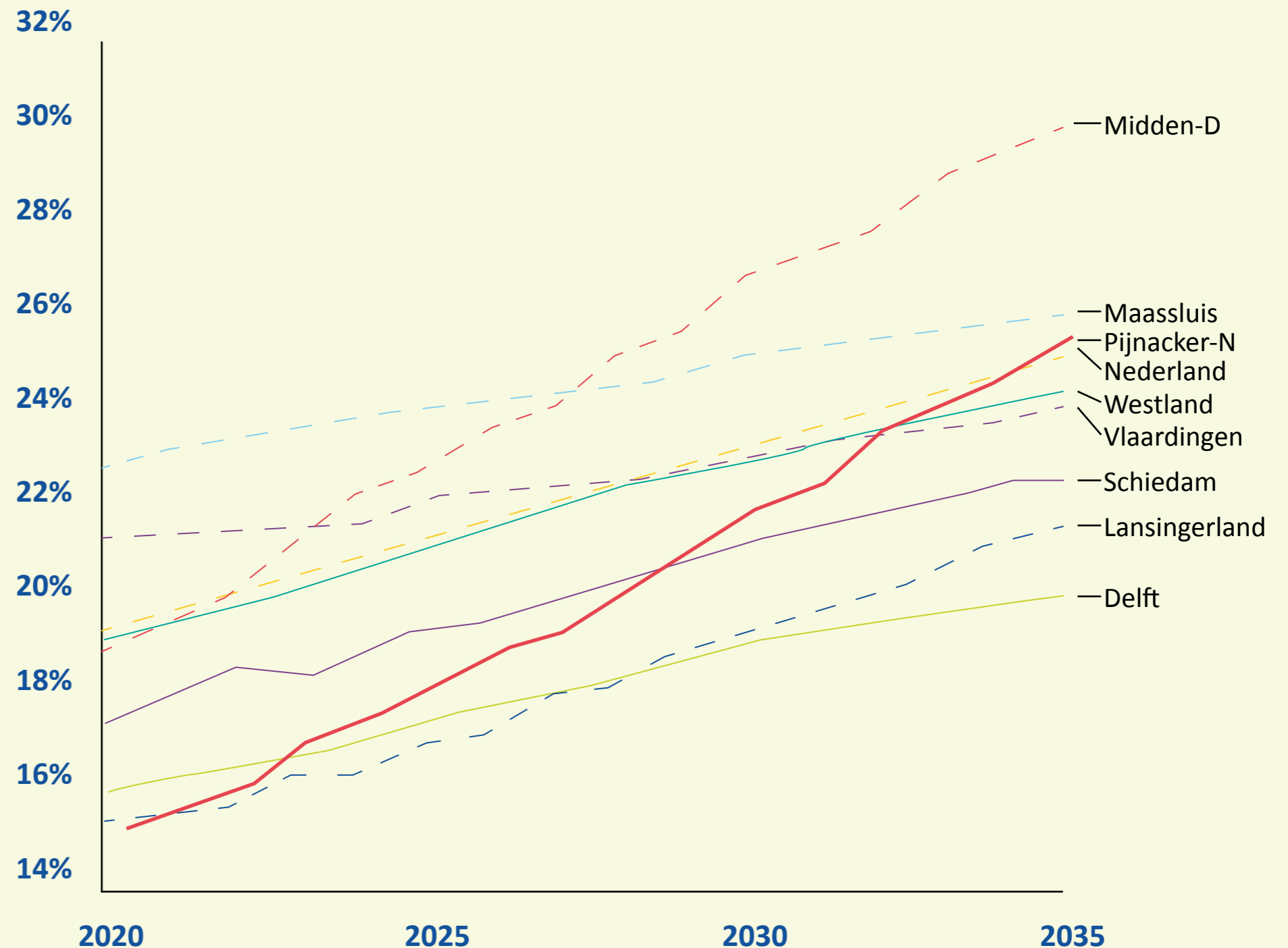
ABF - Primos 2022 | 2022, 2050

De opgave: De vergrijzing zal leiden tot een grotere vraag naar ondersteuning en hulp binnen het sociaal domein. Vooral bij de Wmo zal dit goed voelbaar zijn. Uit een onderzoek in 2020 voor de WSD blijkt dat er een forse stijging in chronische zorgvraag bij inwoners wordt voorzien, het tempo in de DWO-gemeenten² ligt hoger dan in MVS-gemeenten³ en ook iets hoger dan het landelijk beeld. Deze ontwikkelingen vraagt ons (opnieuw) na te denken over de inrichting van het voorliggend veld, preventie, samenwerking in de wijk en sociale veerkracht. Maar ook over de samenwerking in de arbeidsmarktregio Zuid-Holland Centraal over vraagstukken die gaan over 'een leven lang ontwikkelen', onbenut arbeidspotentieel en integrale arbeidsmarkttoeleiding.

² De DWO-gemeenten zijn de gemeenten Delft, Westland, Pijnacker-Nootdorp en Midden-Delfland.

³ De MVS-gemeenten zijn de gemeenten Maassluis, Vlaardingen en Schiedam.

Aandeel 65+ers per gemeente en landelijk (% , 2020-2035)

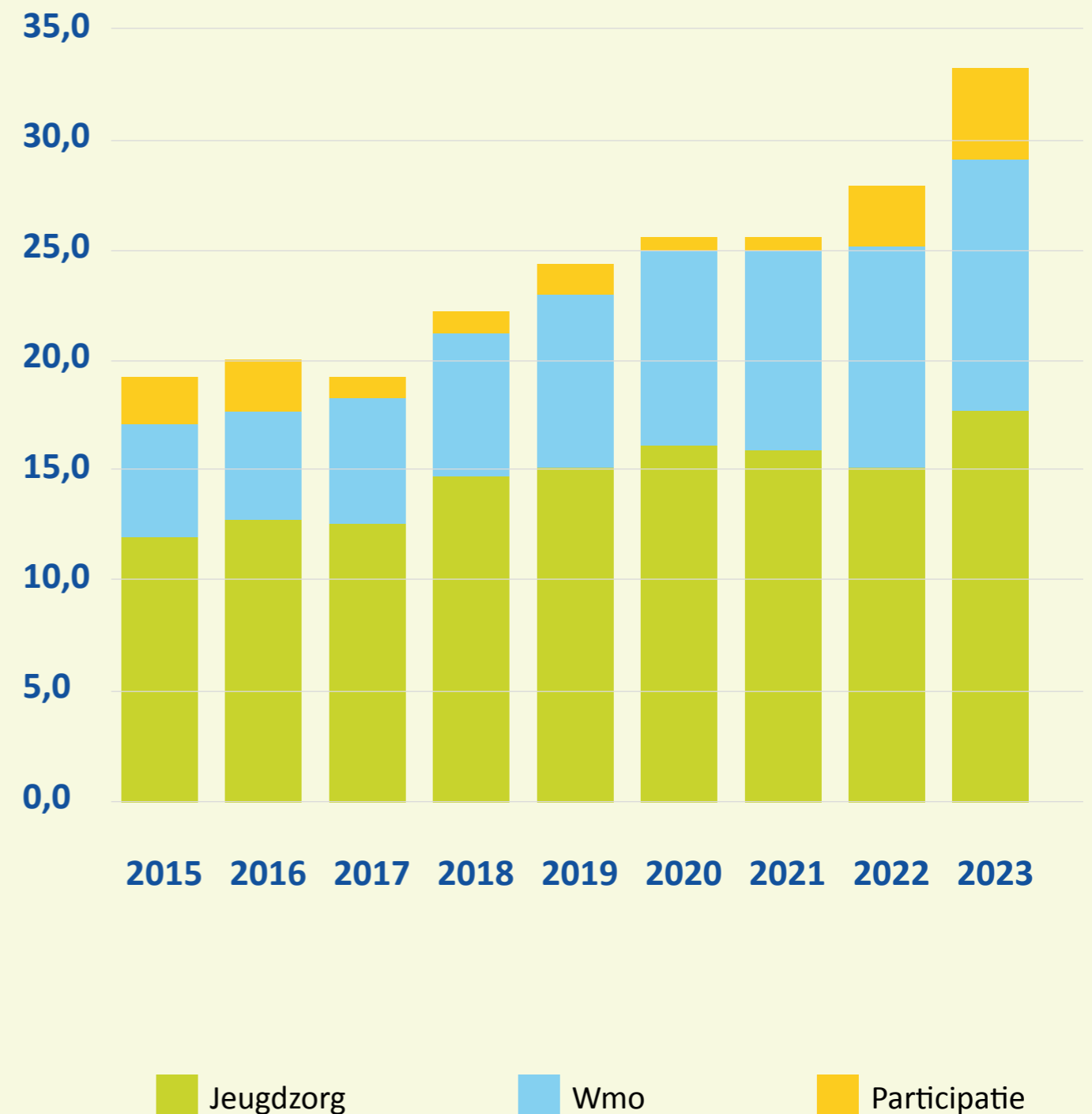

4.2 Kostenontwikkeling in het sociaal domein

De ontwikkeling: Het idee achter de decentralisaties binnen het sociaal domein is dat gemeenten de taken beter en goedkoper kunnen uitvoeren, dichtbij de inwoner. Het budget voor de uitvoering is daarom aanzienlijk verkleind. Tegenover deze zogenoemde efficiencykorting hebben we de vraag naar ondersteuning in het sociaal domein juist zien stijgen. De vergrijzing is in het voorgaande al genoemd. De extramuralisering/ ambulantisering heeft ook een aandeel in deze toename: bejaardenhuizen zijn gesloten en het aantal bedden in verpleegtehuizen en GGZ-instellingen is teruggebracht. Daarnaast zijn opnames in ziekenhuizen steeds korter van duur. De stijging in de vraag naar ondersteuning en hulp zet nog altijd door. Ook in onze gemeente is er een tekort aan intramurale zorgplekken. Ook heeft rijksbeleid soms een aanzuigende werking. Denk hierbij aan het abonnementstarief in de Wmo, waardoor de eigen bijdrage voor inwoners onder midden- en hogere inkomensklassen lager is dan het geval was bij de inkomensafhankelijke bijdrage of de kosten voor een particuliere hulp of voorziening. Daarnaast hebben gemeenten ook meer taken gekregen. Denk hierbij aan de energietoeslag in 2022 en 2023 als gevolg van de gestegen energieprijzen.

De opgave: Beheersbaar houden van de uitgaven in het sociaal domein. Een belangrijk inzicht en tegelijkertijd de grootste uitdaging hierbij is om het sociaal domein ook als investeringsmogelijkheid te zien. Investerings in de eigen kracht en veerkracht van inwoners resulteren onder andere in een gezondere samenleving, een sterkere arbeidsmarkt en een aantrekkende economie.

4.3 Meer taken voor gemeenten

De ontwikkeling: De taken waar de gemeenten voor staan nemen toe, worden steeds belangrijker en ook ingewikkelder. Na de decentralisaties van de Jeugdwet, de Wmo en de Participatiewet is ook de Wet inburgering en wordt beschermd wonen en beschermd thuis (verder) gedecentraliseerd. Daarnaast weet de rijksoverheid de infrastructuur van gemeenten en regio's steeds meer te vinden voor ad hoc vraagstukken⁴.

De verwachting is dat gemeenten in het komende decennium nog meer taken op hun bordje gaan krijgen. Een voorbeeld is de recent aangenomen spreidingswet om het structurele en nijpende tekort aan opvangplekken voor asielzoekers in Nederland op te lossen. De toename van het aantal ouderen en de krimp van de beroepsbevolking zullen op de langere termijn vragen om fundamentele hervormingen in systemen (zoals Wet langdurige zorg, Zorgverzekeringswet, onderwijs, arbeidsmarkt etc.). De eerste bewegingen hiervoor zijn al zichtbaar door landelijke zorgakkoorden, waaronder het Integraal Zorg Akkoord (IZA) en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA).

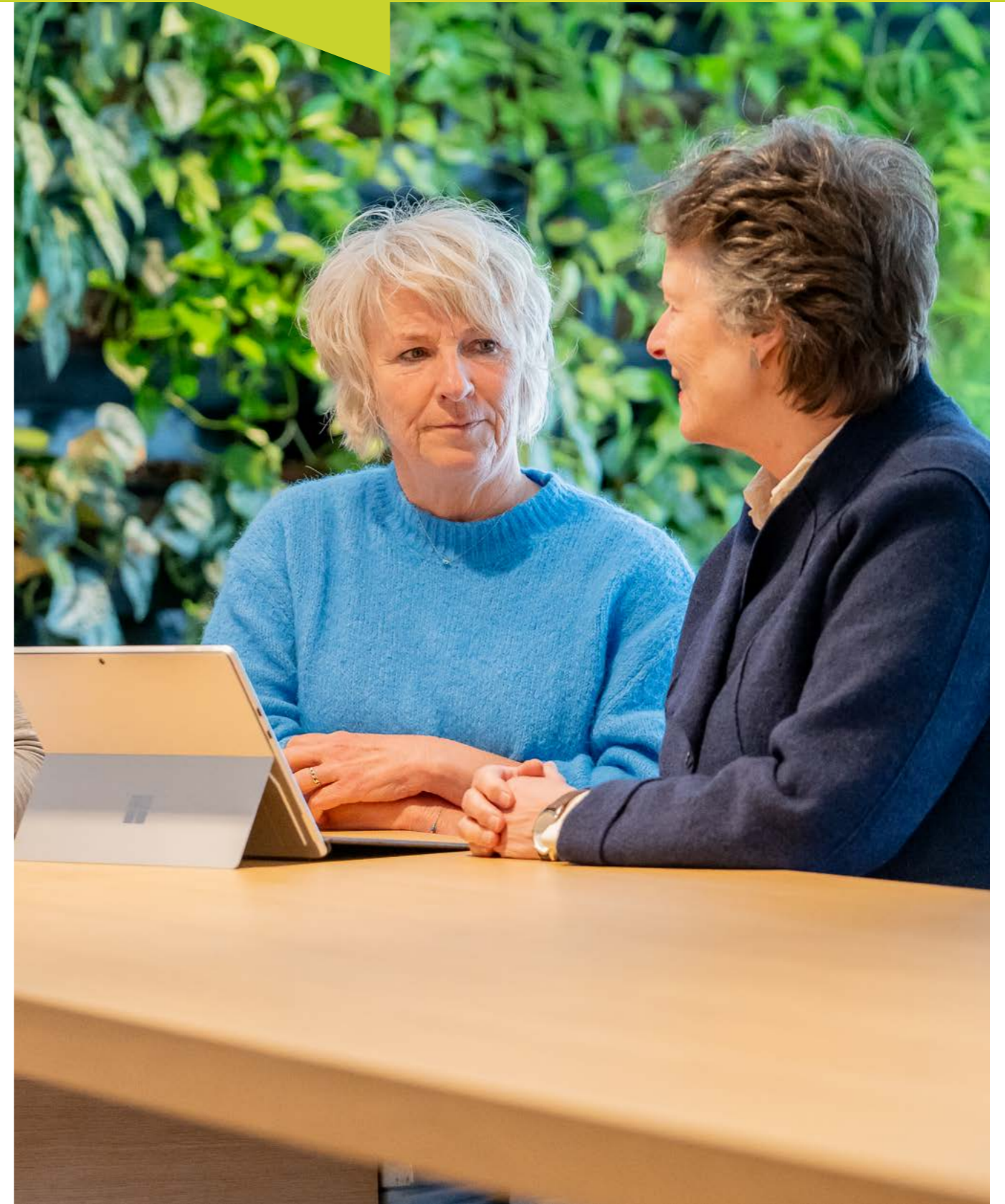
De opgave: Bij het werken aan deze complexe (lokaal overstijgende) maatschappelijke vraagstukken wordt de beïnvloeding (gedragsverandering) van de zorgsector als grote uitdaging gezien. Dit maakt dat een visie en sturing op de samenwerking in (regionale) netwerken steeds belangrijker wordt. Dit vraagt ons (opnieuw) na te denken over onze positie, de samenwerking en strategie in (regionale) samenwerkingsverbanden.

⁴ Denk hierbij aan kindertoelagenaffaire, de inkomensondersteuning aan ondernemers gedurende de coronapandemie, de uitbetaling van de energietoeslag aan huishoudens met een laag inkomen, de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne, dienstverlening aan werkzoekenden via de arbeidsmarktregio's en de spreiding van asielzoekers ter ontlasting van de asielketen.

Het integraal ZorgAkkoord (IZA) en het Gezond Actief Leven Akkoord (GALA)

Om de zorg voor de toekomst toegankelijk en beheersbaar te houden, stimuleert de Rijksoverheid de beweging naar de voorkant. Door middel van de twee belangrijke akkoorden: het IZA en het GALA, is meer aandacht voor preventie en het verbeteren van de samenwerking tussen zorg en het sociaal domein. Met het GALA roept het kabinet gemeenten op, te bouwen aan een fundament voor een gerichte aanpak van preventie, het terugdringen van gezondheidsachterstanden door het maken van sterkere verbindingen tussen gezondheid, sport, bewegen, cultuur en een stevige sociale basis. Hiermee is de transitie van zorg naar gezondheid ingezet. Dat betekent dat de nadruk komt te liggen op gezondheid en preventie, in plaats van op ziekte en zorg. Om als gemeente uitvoering te geven aan deze akkoorden, is er t/m 2026 subsidie vrijgesteld via een brede SPUK-regeling. SPUK betekent een specifieke uitkering. De Brede SPUK stelt de gemeente in staat om verbindingen te leggen tussen de verschillende domeinen en te bouwen aan een gerichte lokale aanpak op het gebied van positieve gezondheid, sport en bewegen, cultuurparticipatie en het versterken van de sociale basis.

Een groot risico dat we zien is het vastlopen van het sociaal domein als gevolg van de toenemende taken: een uitvraag van Divosa⁵ onder haar leden laat zien dat gemeenten kampen met toenemende personeelstekorten. 44% van de respondenten heeft momenteel te weinig personeel om de taken in het sociaal domein naar behoren uit te voeren. 69% van de gemeenten met nu nog voldoende personeel verwacht binnen drie jaar tegen een tekort aan te lopen. Alhoewel het ons nog steeds lukt om goede medewerkers te vinden en te behouden, kost dit extra inspanning. Dit vraagt om de ontwikkeling van een strategisch personeelsplan voor de gehele organisatie en meer specifiek voor de afdeling sociaal domein. Het risico op toenemende personeelstekorten is breder dan alleen onze gemeentelijke organisatie. Ook bij aanbieders zien we wachtlijsten en wachttijden oplopen. We nemen waar dat bij ggz-problematiek en zwaardere vormen van zorg de capaciteitsproblemen groter worden.

⁵Divosa heeft in april 2023 een uitvraag gedaan over personele bezetting in het sociaal domein onder haar leden: leidinggevendenden in het gemeentelijk sociaal domein. De resultaten zijn gebaseerd op de respons van 68 gemeenten en gemeentelijke samenwerkingsverbanden. Het betreft een doorsnee van gemeenten, groot en klein, verspreid over het land.

4.4 Veranderende samenleving

De ontwikkeling: In de afgelopen decennia is autonomie van het individu steeds belangrijker geworden. Ontwikkelingen als individualisering, technologie, globalisering, digitalisering en social media hebben hieraan bijgedragen. Dit heeft ons wereldbeeld en de manier van omgaan met elkaar veranderd. We zien een paradox ontstaan: enerzijds zijn we gelukkiger dan ooit, is de welvaart hoger, de rijkdom groter en levenskwaliteit verbeterd. Anderzijds is de norm voor wat we als een 'normale' ontwikkeling zien steeds kleiner geworden. We tolereren problemen in mindere mate en er wordt meer waarde gehecht aan (individuele) prestaties⁶.

Momenteel ervaren vier op de tien mensen in Nederland mentale problemen gedurende het leven en dit aantal neemt nog steeds toe. Ook is de kijk naar de rol van de overheid bij het oplossen van problemen veranderd. De overheid heeft dit (in het verleden) mede gefaciliteerd en gestimuleerd door financiering, het introduceren van het 'recht op zorg' en de nadruk op laagdrempelige toegang.

Risico's voor de gezondheid hangen vaak samen met onderwerpen zoals (on) zelfredzaamheid, eenzaamheid, stress door financiële problemen en (on) mogelijkheden tot participatie. Het is bekend dat inwoners die langdurige bestaansonzekerheid ervaren vaak op allerlei leefgebieden op achterstand staan. Vaker is er sprake van armoede en een slechtere lichamelijke en mentale gezondheid dan de algemene bevolking. Dit werkt negatief door op de maatschappelijke participatie en leidt tot meer zorggebruik.

⁶ Bron: Damiaan Denys, het tekort van het teveel – de paradox van de mentale zorg.

De opgave:

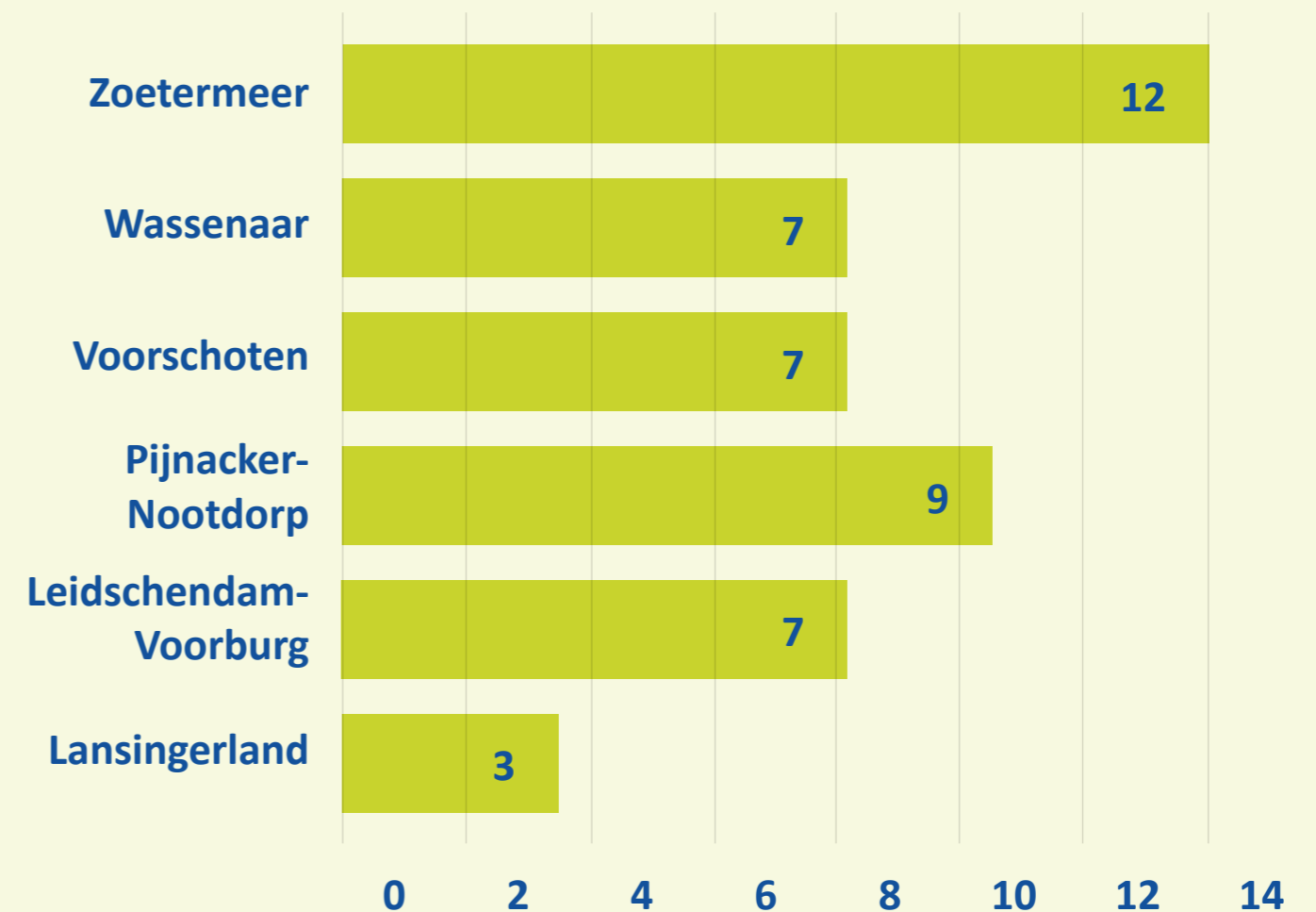
De betaalbaarheid van zorg en capaciteitsproblemen baren zorgen. Evenals het tekort aan voldoende (passende) woningen. Dit vraagt ons na te denken over meer collectieve oplossingen, het intensiveren van normaliseren bij opgroeien en opvoeden en het verbreden van normaliseren naar de ondersteuning van ouderen. We zien dat er verschillen bestaan in de samenleving en dat deze verschillen groeien. Het gaat hierbij niet alleen om sociaaleconomische verschillen maar ook om een toenemende bestaansonzekerheid en kansenongelijkheid, zeker ook wat betreft gezondheid, gezonde leefstijl, levensverwachting en gezonde levensjaren⁷. Dat merken inwoners in hun wijk, maar ook in het onderwijs en op de woning- en arbeidsmarkt. Steeds meer inwoners hebben moeite met rondkomen. Het aantal minimahuishoudens in onze gemeente is gestegen van 8,3% in 2020 naar 11,6% in 2022. Het aantal inwoners in onze gemeente met problematische schulden is sinds 2019 verdubbeld van 0,8% in 2019 tot 1,6% in 2023. De groeiende gezondheidsverschillen blijken onder meer uit de jaarlijkse monitor van GGD Haaglanden.

We zien een groter wordende groep mensen die minder toegerust is op basisvaardigheden (lezen, schrijven en digitale vaardigheden). Ook wordt het voor sommige inwoners steeds moeilijker de verschillen te overbruggen. De afbeelding hiernaast laat het aantal laaggeletterden in de arbeidsmarktregio Zuid-Holland Centraal zien, uitgedrukt in percentages. Het gaat hier om personen tussen de 16 en 65 jaar.

⁷ Theoretisch opgeleiden worden gemiddeld vijf jaar ouder en leven gemiddeld 14 jaar langer in goede gezondheid dan praktisch opgeleiden. De 20 procent van de meest welvarende mensen wordt ruim 8 jaar ouder en leeft 24 jaar langer in goede gezondheid in vergelijking tot de 20 procent minst welvarende mensen in Nederland.

Laaggeletterden in regio Zuid-Holland Centraal, uitgedrukt in percentages

Bron: geletterd inzicht (ROA)

Het is daarom prioriteit gezondheidsverschillen terug te dringen door een integrale preventieve aanpak. De oplossing bij gezondheidsproblemen ligt namelijk vaak niet alleen in het gezondheidsdomein, maar ook in de leefomgeving (die uitnodigt tot bewegen), het versterken van de bestaanszekerheid, het creëren van mogelijkheden voor participatie en meedoen aan kunst en cultuur.

5. Wat is onze visie: waar willen we naartoe?

5.1 Het grotere plaatje

Onze ambities in het sociaal domein hangen samen met onze bredere visie op wat voor gemeente we als Pijnacker-Nootdorp in de toekomst willen zijn. In het raadsakkoord op hoofdlijnen 2022-2026 'Bouwen aan de toekomst' staat dat Pijnacker-Nootdorp een krachtige gemeenschap is met overwegend zelfredzame inwoners. Een gemeenschap die zonder steun goed functioneert, die door sterke maatschappelijke organisaties, vrijwilligers en mantelzorgers bij elkaar wordt gehouden en waarin de gemeente zorgt voor een doelmatige vangnetvoorziening voor wie het echt nodig heeft.

In de omgevingsvisie Pijnacker-Nootdorp 2050 is opgenomen dat Pijnacker-Nootdorp een hechte, inclusieve en veerkrachtige samenleving is, waar het welzijn van de inwoners centraal staat en waar bestaanszekerheid voor iedereen bereikbaar is. Hierdoor kan iedereen op zijn of haar eigen wijze meedoen in de samenleving. De eigen kracht van inwoners en de betrokkenheid van inwoners naar elkaar vormen de basis voor de hechte samenleving en worden gestimuleerd en gefaciliteerd vanuit zowel de fysieke- als sociale leefomgeving. Hiermee creëren we de randvoorwaarden voor ontmoeting, ontplooiing en leren, die de betrokkenheid van inwoners naar elkaar versterkt.

Met het bovenstaande hebben we de wens geformuleerd voor meer **verbondenheid** en **samenredzaamheid**. Verbondenheid gaat over een situatie waarin mensen elkaar kennen, begaan zijn met elkaar en naar elkaar omkijken. Samenredzaamheid gaat over het vermogen van mensen zich zoveel mogelijk te redden met behulp van familie en vrienden, kennissen en collega's of met ondersteunende relaties zoals maatschappelijk werkers, vrijwilligers en/of ervaringsdeskundigen: een situatie waarin mensen elkaar de helpende hand bieden wanneer dat nodig is. Verbondenheid en zelfredzaamheid zorgen voor inwoners die:

- zich fysiek, mentaal en emotioneel gezond voelen (positieve gezondheid);
- die met het heft in eigen handen vorm kunnen geven aan hun leven (eigen regie en bestaanszekerheid);
- sociaal en betrokken zijn en kunnen meedoen aan de samenleving (een sterke sociale basis).

Wat we belangrijk vinden:

We willen dat het goed gaat met de inwoners van Pijnacker-Nootdorp en dat iedereen mee kan doen. We vinden het belangrijk dat inwoners een waardevol bestaan kunnen opbouwen en veerkrachtig zijn wanneer het leven (even) tegenzit. Met veerkracht worden inwoners minder snel uit het veld geslagen door de uitdagingen in het leven. Zij putten kracht uit zichzelf, behouden regie en vinden oplossingen in de eigen directe omgeving. Wanneer meer nodig is bieden we vanuit het sociaal domein ondersteuning en hulp. We stimuleren verbondenheid en samenredzaamheid. Daarin zien we de sleutel om welzijn en veerkracht van inwoners te vergroten. Door aan de voorkant de goede dingen te doen, wordt voorkomen dat er problemen ontstaan. Dat draagt bij aan het geluk van inwoners én het zorgt ervoor dat de maatschappelijke kosten voor de realisatie van een vangnet beheersbaar zijn.

5.2 De beweging naar de voorkant: terug naar de sociale basis

Als antwoord op de groeiende vraag naar hulp en ondersteuning en de toenemende complexiteit in het sociaal domein, zien we in verbondenheid en samenredzaamheid de sleutel om **de eigen kracht** en **veerkracht van inwoners** te vergroten.

Een samenleving met een sterk gevoel voor onderlinge verbondenheid en samenredzaamheid heeft een sterke sociale basis. Binnen een **sterke sociale basis** zijn inwoners doorgaans zelfredzaam en veerkrachtig en redden het zonder directe overheidssteun.

Het versterken van de sociale basis gaat over het omzien naar elkaar in straten, buurten, wijken en kernen. Maar ook over het autonoom kunnen leiden van het leven met eigen regie en een netwerk vanuit die basis. Het versterken van de sociale basis is dan ook de rode draad in deze visie. Hiermee creëren we een meer **collectief perspectief**, een sociale basis die mensen in staat stelt de kwaliteit van hun leven te verbeteren in wisselwerking met hun sociale omgeving.

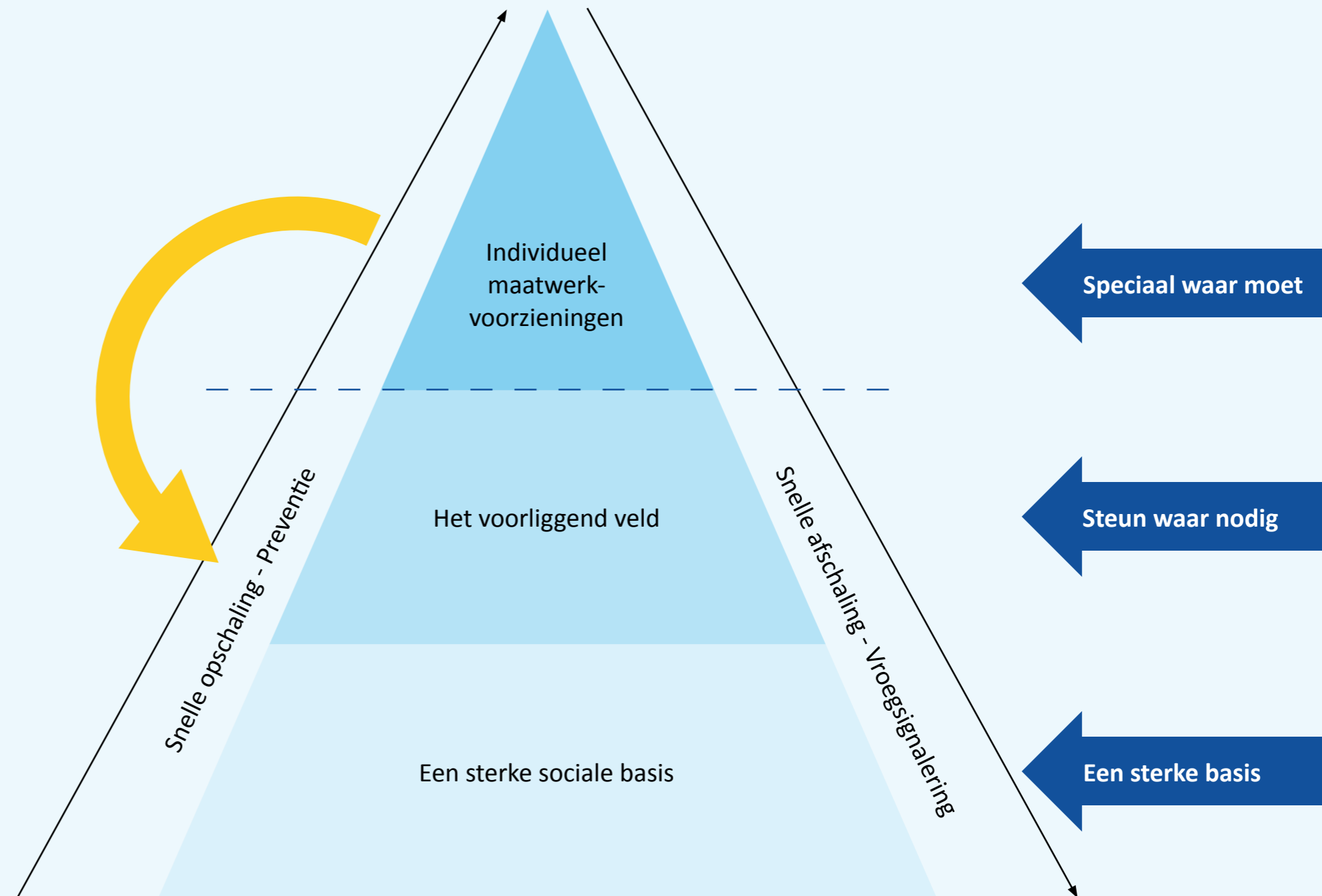
De beweging naar de voorkant

Met de beweging naar de voorkant willen we het ontstaan van problemen zo veel mogelijk voor zijn danwel vroegtijdig opvangen en oplossen binnen de eigen sociale basis, al dan niet met inzet van vrij toegankelijke voorzieningen. Vanuit het oogpunt van preventie en kostenbeheersing genieten vrij toegankelijke voorzieningen de voorkeur boven individuele maatwerk voorzieningen.

De afbeelding hiernaast laat de beweging naar de voorkant zien. Van individuele maatwerkvoorzieningen in de top naar vrij toegankelijke voorzieningen in het voorliggende veld en de sterke sociale basis.

Het uiteindelijke doel is het ontstaan van problemen voor te zijn, danwel vroegtijdig te signaleren en op te vangen en op te lossen binnen de eigen sociale basis, al dan niet met van vrij toegankelijke voorzieningen. Wat de sociale basis is, wordt uitgelegd in het blauwe kader hieronder.

We kiezen voor een brede benadering van de sociale basis. Enerzijds heeft de sociale basis een waarde in zichzelf: het gaat over de gemeenschap en de lokale sociale samenhang in de gemeente, kernen en wijken. Anderzijds gaat het om een instrumentele benadering: een sterke sociale basis om vanuit preventie, omkijken naar elkaar en lichte ondersteuning het beroep op gespecialiseerde zorg voor een deel overbodig te maken, terug te dringen of te vervangen.

Wat is de sociale basis?

De sociale basis is uit te leggen aan de hand van drie netwerken:

Persoonlijke sociale basis

De persoonlijke sociale basis gaat over de inwoner en het netwerk van die inwoners zelf. Denk hierbij aan families, burens, klasgenoten en vriendenkringen. Dit gaat over het normaal dagelijks leven van inwoners waarvoor basisvoorzieningen voor iedereen toegankelijk en in de buurt aanwezig zijn. Voorbeelden van basisvoorzieningen zijn: een huisarts, een apotheek, een supermarkt, integrale kind centra (kinderopvang, onderwijs, naschoolse opvang) maar ook voorzieningen in de openbare ruimte voor ontmoeten en bewegen, zoals een speeltuin, bankjes en beweegtoestellen.

Algemene (gemeenschappelijke) sociale basis

De algemene (gemeenschappelijke) sociale basis gaat over de meer informele netwerken. Denk hierbij aan sportclubs, culturele organisaties, jeugdverenigingen, ouderensociëteiten of kaart- en biljartclubs. Maar ook over bewonersverenigingen of wijk- en buurtcomités. Vrijwillige inzet van inwoners voor verenigingen en organisaties hoort hier ook bij.

Professioneel ondersteunde sociale basis (ook wel voorliggend veld genoemd)

De professioneel ondersteunde sociale basis gaat over de meer formele netwerken (organisaties) en plekken (gebouwen) waar inwoners samenkomen en elkaar kunnen ontmoeten, ook wel brede maatschappelijke voorzieningen genoemd. Dit zijn particuliere en (semi-) publieke voorzieningen die voor alle inwoners beschikbaar en toegankelijk zijn en voor alle inwoners van toegevoegde waarde kunnen zijn. Denk hierbij aan een consultatiebureau, bibliotheek Oostland, CulturA & Zo, schuldhulpmaatje maar ook aan het aanbod van de SWOP of georganiseerde activiteiten van het jongerenwerk.

5.3 De sociale basis en het belang van ontmoeten

Ontmoetingsplekken helpen bij het versterken van sociale netwerken en zijn daarom essentieel voor een sterke sociale basis. Daarom is in iedere kern een welzijnsvoorziening beschikbaar en zijn in buurten en wijken verschillende soorten ontmoetingsplekken. Denk aan ontmoetingsplekken in de fysieke leefomgeving, zoals een speeltuin en voorzieningen voor georganiseerde en ongeorganiseerde deelname aan sport en bewegen⁸. Maar ook aan (in)formele ontmoetingsruimten in gebouwen, zoals de huiskamers in de wijk, kerken, zorgposten, CulturA & Zo, sociaal culturele centra of de ontmoetingsplekken die ondernemers creëren. Een goed voorbeeld is de sociaal maatschappelijke en culturele huiskamer van Nootdorp. Hier is iedereen welkom om een boek te lenen, een theatervoorstelling bij te wonen, te studeren, te werken, muziek- of bewegingslessen te volgen, een kopje koffie te drinken, iets te eten, iets voor een ander te organiseren, een ruimte te huren en andere mensen te ontmoeten⁹.

⁸ zoals bijvoorbeeld een skatebaan, pumtrack en een MTB-route, een gemeenschappelijke buitenruimte of bankjes langs een wandelroute of in een park

⁹ Met het onderzoek in 2024 is de maatschappelijke waarde die bezoekers en samenwerkingspartners ervaren van Stichting CulturA & Zo vastgesteld.

Het belang van ontmoeten

Sociale relaties hebben zowel een beschermend effect als een verminderend effect op gezondheidsproblemen. Mensen die voor hun gevoel niet genoeg betekenisvolle contacten hebben, kunnen zich eenzaam voelen. Dit kan leiden tot een slechte mentale en fysieke gezondheid. Ontmoetingen dragen bij aan de ontwikkeling en ervaring van inwoners om van betekenis te zijn, te mogen zijn wie zij zijn en daarom gewaardeerd worden.

Bij het belang van ontmoeten in het sociaal domein ligt een belangrijke relatie met de ambities rondom ontmoeten in het ruimtelijk beleid. Onze ambities op dit vlak zijn onder andere verwoord in de omgevingsvisie en de woonzorgvisie.

Vanuit de omgevingsvisie zetten we niet alleen in op een beweegvriendelijke groene openbare ruimte, vanuit de overtuiging dat openbaar groen zorgt voor mooie en leefbare wijken en inwoners uitnodigt om te bewegen en elkaar te ontmoeten én dat dit een positief effect heeft op de (mentale) weerbaarheid van inwoners. Ook vinden we het belangrijk dat er binnen de gemeente voldoende en gevarieerde mogelijkheden zijn voor ontmoeten, sport, cultuur en bewegen in verenigingsverband. We houden het niveau van onze voorzieningen op peil. Onze omgevingsvisie is erop gericht ruimte te geven aan deze ondersteunende voorzieningen. Met voldoende multifunctioneel ingerichte en goed toegankelijke ontmoetingsplekken bieden we mogelijkheden voor alle doelgroepen. Daarbij ligt een nadruk op aanvullende ruimte voor jongeren, om elkaar te ontmoeten en een goede toegankelijkheid voor ouderen.

In de woonzorgvisie is de relatie gelegd tussen ouderen, langer (passend) thuis wonen en eenzaamheid. Een belangrijk aandachtspunt voor de doelgroep ouderen vanuit de woonzorgvisie is de beschikbaarheid en de bereikbaarheid van voorzieningen. Hierbij gaat het niet alleen om voorzieningen voor zorg zoals een zorgpost, maar ook kan gedacht worden aan een locatie voor ontmoeten zoals een huiskamer.

Bij ruimtelijke ontwikkelingen in onze gemeente wordt, waar mogelijk en noodzakelijk, rekening gehouden met het creëren van nieuwe- en het versterken van bestaande ontmoetingsplekken. Ook vindt verdere uitwerking hiervan plaats in de omgevingsprogramma's groen in en om de kernen (P4), onderwijs, opvang en sport (P5) en hechte samenleving (P6 en P7).

Samen met partners maken we via een specifiek uitvoeringsprogramma versterken sociale basis inzichtelijk wat er concreet nodig is voor ontmoeten. Ook maakt ontmoeten onderdeel uit van het onderzoek naar het ontwikkelen van een sociale kaart. Zie hiervoor bijlage 4: de uitvoeringsagenda op hoofdlijnen.

5.4 De sociale basis en de kracht van wijken

In aanvulling op ons lokale beleidskader 'wijken die werken' formuleren we met deze visie de ambitie (meer) open te staan voor de kracht van de wijk én deze aan te spreken. Door wijken en buurten te versterken, helpen we de beweging van individueel naar collectief. Ook gaat er een sterk preventieve werking vanuit, immers: hoe krachtiger inwoners, zorg- en welzijnsorganisaties, scholen, verenigingen en kerken samenwerken in de wijk, hoe eerder en beter mensen met problemen bij elkaar terecht kunnen. In een wijk waar veel sociale samenhang is, is het makkelijker elkaar te ontmoeten en hulp te vragen en te bieden. En waar dit niet het geval is, is meer maatwerkondersteuning noodzakelijk.

Wat is de kracht van wijken?

De kracht van wijken is het vermogen van inwoners om zelf sociale en maatschappelijke problemen, gericht op de bewoners en hun leefomgeving aan te pakken. Op eigen initiatief, maar zo nodig met hulp van de overheid, instellingen en ondernemers. Dit noemen we ook wel burgerkracht. 'Wijken' zijn in deze context niet een vast omliggend geografisch gebied, maar meer een organisatorisch verband van inwoners en organisaties.

We streven naar meer inwonersinitiatieven. Immers hoe meer initiatieven inwoners nemen, hoe groter de bijdragen aan de onderlinge betrokkenheid, maar ook aan de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een sociale, veilige en prettige leefomgeving. Het is geen doel op zich dat inwoners zich hiervoor (structureel) organiseren in wijkverenigingen waarin mensen vaak voor lange tijd een vaste rol spelen. Alle initiatieven, klein of groot, tijdelijk of structureel, zijn waardevol en worden daarom gestimuleerd, ondersteund en gefaciliteerd.

Om kansen te zien, moeten we midden in de samenleving staan en goed zicht houden op wat er al gebeurt in de wijken en buurten van onze gemeente en welke initiatieven en ideeën we kunnen stimuleren en faciliteren. Dit vraagt om stevige netwerkorganisaties, zowel extern (tussen inwoners, ondernemers, maatschappelijke- en veiligheidspartners en de gemeente) als intern (tussen de verschillende domeinen zoals beschreven in hoofdstuk 2.1), waar we vanuit vragen en behoeften voorzieningen kunnen inrichten: gebiedsgericht, integraal, ontkokerd, met een verschuiving van rollen en meer data gedreven. Door meer vanuit de samenleving te organiseren en ons aanbod daarop aan te sluiten, komen de specifieke behoeften, waarden en mogelijkheden van inwoners en maatschappelijke organisaties meer in beeld. Waar we zien dat inwoners het moeilijk vinden verantwoordelijkheid te nemen of dat nog niet kunnen geven we hen een duwtje in de rug. Hierdoor kunnen we specifiek dát doen wat nodig is in een bepaalde kern, wijk of buurt.

5.5 De sociale basis en de bijzondere positie van mantelzorgers en vrijwilligers

De sociale basis kan bestaan dankzij de onmisbare inzet van bij de samenleving betrokken inwoners, mantelzorgers en vrijwilligers.

Mantelzorgers nemen hierin een bijzondere plaats in. Zij zorgen voor, begeleiden of ondersteunen iemand in hun naaste omgeving. Zonder deze vorm van naastenliefde zouden veel meer inwoners gebruik (moeten) maken van professionele ondersteuning. Dit terwijl de ondersteuning van een naaste vaak van zoveel meerwaarde is.

Om te zorgen dat mantelzorgers ook in de toekomst hun ondersteuningsrol kunnen blijven vervullen én dat we nieuw mantelzorgpotentieel vinden en inzetbaar maken, ondersteunen wij mantelzorgers -waar nodig- zo goed mogelijk. Hierbij passen we de acht vraaggebieden toe welke worden onderschreven door Movisie. Zie hiervoor de afbeelding hiernaast.

Wat we belangrijk vinden

We vinden het belangrijk mantelzorgers te ondersteunen en te waarderen. Daarom moeten diensten en activiteiten voor mantelzorgers breed bekend zijn en is er laagdrempelig toegang tot advies, informatie, praktische hulp en ondersteuning. De ondersteuning heeft tot doel de draagkracht van de mantelzorg in stand te houden of te vergroten (de draaglast te verminderen). Tenslotte spreken we onze waardering uit voor mantelzorgers als een publieke uiting van respect.

We organiseren activiteiten voor mantelzorgers waarin zij elkaar kunnen ontmoeten en ervaringen kunnen uitwisselen (lootgenotencontact), we bieden verschillende vormen van laagdrempelige dagbesteding en we bieden specifieke ondersteuning bij een ingrijpende gebeurtenis zoals een overlijden.

Vanuit het integraal plan van aanpak Brede SPUK wordt de uitvoering van mantelzorg-ondersteuning doorontwikkeld en versterkt. Bij de doorontwikkeling is bijzondere aandacht voor informele respijtzorg. Bijvoorbeeld door een vrijwilliger. Denk bij informele respijtzorg aan een activiteit voor de naaste, waarbij de mantelzorger kan kiezen om wel of niet mee te gaan. Of aanwezigheidszorg: iemand die bij de naaste thuis blijft, zodat de mantelzorger even iets voor zichzelf kan doen.

Ook de inzet van vrijwilligers is van essentieel belang voor onze samenleving en zeker voor het sociaal domein. Er is van oudsher in onze gemeente een sterk verenigingsleven en ook zijn veel inwoners actief als vrijwilliger. We hechten veel waarde aan deze inzet en waarderen dit ten zeerste. Onze maatschappelijke organisaties, sport- en culturele verenigingen en wijk- en bewonersverenigingen zouden niet kunnen functioneren zonder de inzet van vrijwilligers.

Ons beleid is erop gericht vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties te ondersteunen op het gebied van werving, behoud en ontwikkeling. We zien kansen om vooral jongeren en ouderen meer te stimuleren vrijwilligerswerk te doen en het vrijwilligerswerk beter aan te passen aan de behoefte van de vrijwilligers.

6. Wat zijn onze kernwaarden?

De visie bevat vier kernwaarden: meedoen, ontwikkelen, ondersteunen en toekomstbestendig. Deze kernwaarden staan niet los van elkaar, maar zijn met elkaar verbonden. De kernwaarden ontwikkelen en ondersteunen zijn erop gericht om het meedoen mogelijk te maken. Toekomstbestendig gaat over onze verantwoordelijkheid om (toekomstige) zorg en ondersteuning te verlenen binnen verantwoorde (financiële) kaders.

Meedoen

In Pijnacker-Nootdorp willen we dat iedereen kan meedoen en meetelt om zo een betekenisvol leven te leiden, ongeacht leeftijd, afkomst, geslacht, geaardheid, geloofsovertuiging, beperking of financiële situatie. Onze kinderen en jongeren groeien kansrijk, veilig en gezond op. Volwassenen en ouderen kunnen meedoen door middel van (vrijwilligers)werk, sport- en cultuur, ontmoetingen of, indien nodig, een andere zinvolle dagbesteding. Ook bij sociaaleconomische achterstanden, langdurige beperkingen of andere factoren die meedoen belemmeren. Een betekenisvol leven is voor iedereen anders. We willen dat alle inwoners hun kansen, talenten en mogelijkheden kunnen benutten en zich veilig voelen in hun sociale en fysieke omgeving. Het beleid dat we voeren, maakt meedoen aan de samenleving als basis voor iedereen mogelijk, maar er wordt ook rekening gehouden met het feit dat meedoen voor iedereen anders is.

Ontwikkelen

We stimuleren inwoners zich naar vermogen te ontwikkelen en we gaan uit van talenten. Een mens ontwikkelt zich een leven lang, in zijn eigen tempo en naar eigen vermogen. Het beleid dat de gemeente hierop voert, richt zich op het ontwikkelen van vaardigheden en het ontwikkelen van een netwerk. Dit maakt dat inwoners om kunnen gaan met de uitdagingen en veranderingen in het leven en invulling kunnen geven aan het meedoen in de samenleving. Door hier van jong tot oud aandacht aan te besteden, versterken we de veerkracht, eigen regie en zelfredzaamheid van inwoners en werken we preventief.

Ondersteunen

Wanneer meedoen (tijdelijk) niet lukt en een hulpvraag ontstaat, bieden we als samenleving ondersteuning. De gemeente zorgt, wanneer dit nodig is, voor een informeel of professioneel vangnet. Hulpvragen worden breed en integraal bekeken met aandacht voor de verschillende levensdomeinen. Het beleid dat de gemeente hierop voert, richt zich op het vergroten van de zelfredzaamheid, het versterken van de eigen kracht en het eigen netwerk. Hierin vormt het potentieel van iemand het vertrekpunt, maar we onderkennen ook dat er grenzen zijn aan de eigen regie, (on)mogelijkheden van het eigen netwerk en de ondersteuning die de gemeente kan bieden. Het bieden van ondersteuning is daarom maatwerk. Het moet passen bij de mogelijkheden van de inwoner, gericht zijn op het lange termijnperspectief en rekening houden met de omgeving.

Toekomstbestendig

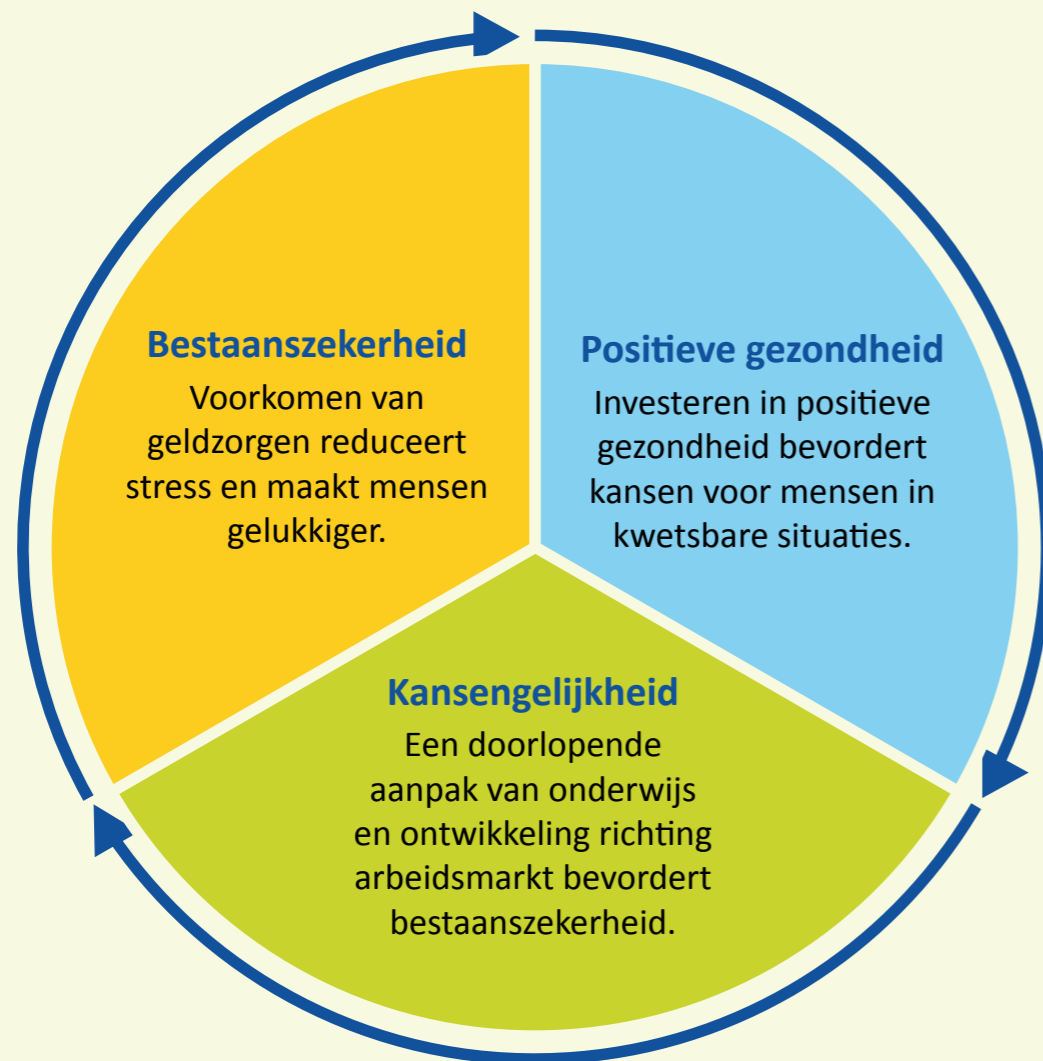
We zijn verantwoordelijk voor een toekomstbestendig sociaal domein. We kiezen voor betrouwbare en toekomstgerichte oplossingen, die niet alleen een antwoord zijn op de vraagstukken van vandaag, maar ook op die van de toekomst. Hiermee zorgen we ervoor dat ook in de toekomst zorg en ondersteuning kan worden verleend binnen verantwoorde (financiële) kaders en inzet van capaciteit. Wanneer er toch keuzes gemaakt moeten worden in verband met schaarste van financiële middelen en/of personeel, leggen we prioriteit bij de inwoners in de meest kwetsbare positie.

Toekomstbestendig werken betekent ook dat we steeds volgen en aansluiten bij innovaties en technologische ontwikkelingen die bijdragen aan de gezondheid en kwaliteit van leven van onze inwoners en/ of die ondersteuning bieden aan mantelzorgers, vrijwilligers, professionals in het verlichten, vergemakkelijken of efficiënter maken van zorg(verlenen). Denk hierbij aan hulpmiddelen, apps, platforms en zorg op afstand.

7. Samenhangende opgaven

Kijkend naar de ontwikkelingen en onze ambities zien we de komende jaren drie grote opgaven voor ons: **het verminderen van de bestaanszekerheid**, **het vergroten van de kansengelijkheid** en een **gezond leven makkelijker maken**. Het zijn grote opgaven die sterk met elkaar samenhangen en daarom een langdurige samenwerking vragen van onder andere de gemeente, inwoners, ondernemers, maatschappelijke partners en (zorg)aanbieders. Door samenhang aan te brengen in deze opgaven pakken we onderliggende oorzaken van problematiek aan. Hoe meer zekerheid inwoners ervaren en kansen hebben om mee te doen aan de samenleving, des te meer geld en ruimte zij hebben voor een gezond en autonoom leven.

Positieve Gezondheid is het vermogen van mensen om zich aan te passen en eigen regie te voeren, in het licht van de sociale, fysieke en emotionele uitdagingen van het leven. De focus ligt op het vergroten van de veerkracht van mensen, op het creëren van een betekenisvol leven, en niet op de ziekte die iemand heeft. Het leren omgaan met lichamelijke of psychische klachten of met tegenslagen in het leven is belangrijk voor mensen, want het versterkt hun gezondheidsbeleving.

Kansengelijkheid is dat iedereen met dezelfde talenten evenveel kans moet kunnen maken op de ontwikkeling hiervan, onafhankelijk van sekse, sociaaleconomische status, etnische achtergrond en gezondheid.

Bestaanszekerheid is niet alleen de zekerheid van voldoende en voorspelbaar inkomen. Ook zekerheid om betaalbaar te wonen, toegang tot betaalbare zorg en de mogelijkheid om een financiële buffer op te bouwen voor onverwachte uitgaven zijn noodzakelijke voorwaarden om de rust en ruimte te vinden, die nodig is om je als mens te ontwikkelen en mee te doen in de samenleving.

Het thema inclusieve samenleving heeft een belangrijke relatie met de samenhangende maatschappelijke opgaven. Daarom wordt dit als vierde thema aan dit hoofdstuk toegevoegd.

Een inclusieve samenleving is een samenleving waarin iedereen, ongeacht hun achtergrond, cultuur, genderidentiteit, seksuele geaardheid, religie, fysieke-, mentale- en financiële mogelijkheden, zich welkom en gewaardeerd voelt en gelijke kansen krijgt.

In de volgende alinea's leest u hoe wij ons beleid inzetten op de verschillende opgaven.

7.1 Verminderen van de bestaansonzekerheid

Aansluiting op de sociale basis en het opbouwen van een waardevol bestaan is het meest kansrijk als aan een bepaalde mate van bestaanszekerheid is voldaan: zekerheid ten aanzien van wonen en voldoende inkomen. Hier ligt een grote uitdaging, vooral omdat bestaanszekerheid voor een groot deel buiten de gemeentelijke invloedssfeer ligt. In feite speelt onze gemeente pas een rol aan het einde van de keten: bij het minimabeleid, bijzondere bijstand, schuldhulpverlening, uitkeringen en re-integratie. De basis van bestaanszekerheid ligt op het terrein van de Belastingdienst en zijn toeslagen, op dat van de SVB en het UWV, van het pensioenstelsel, de arbeidsmarkt en de economische conjunctuur, van betaalbare en beschikbare woningen (sociaal, maar ook koopwoningen voor het middensegment), etc.

Uiteraard gaan we deze uitdaging niet uit de weg. Inwoners kunnen rekenen op informatie, begeleiding, bijstand en samenhangende ondersteuning bij het tegengaan van armoede en schulden. In samenwerking met maatschappelijke organisaties zoeken we contact met inwoners die aanspraak kunnen maken op inkomensondersteuning, maar hier nog geen gebruik van maken.

Wij ondersteunen inwoners in het proces van activering of re-integratie en deelname aan de samenleving. Dit doen wij samen met onze maatschappelijke partners en (lokale) werkgevers. Wij zetten ons met de werkgevers in voor een inclusieve arbeidsmarkt. We ondersteunen inwoners om naar vermogen mee te doen op de voor hen best passende plek met duurzaam werk.

7.2 Positieve Gezondheid

We zetten ons beleid in om de gezondheid en kwaliteit van leven van onze inwoners te verbeteren. Met gezondere inwoners die blijvend werk maken van een gezonde leefstijl, verkleinen we de ziektelast. Vooral overgewicht, alcoholgebruik en roken veroorzaken ziektelast in Nederland. Bij gezondheid kijken we niet alleen naar lichamelijke gezondheid, maar ook naar mentale gezondheid.

Door middel van het Lokaal Gezondheidsbeleid, Lokaal Preventieakkoord, Lokaal Sportakkoord en preventief jeugdbeleid, wordt in Pijnacker-Nootdorp al enige tijd stevig en met succes ingezet op preventie, het stimuleren van inwoners om gezond(er) te leven, te bewegen en ervoor te zorgen dat inwoners goed in hun vel zitten. Ook is er al veel opgenomen over een gezonde fysieke leefomgeving in de omgevingsvisie Pijnacker-Nootdorp 2050 (zie hiervoor hoofdstuk 5.3).

Wat is Positieve Gezondheid?

Positieve Gezondheid is het vermogen van mensen om zich aan te passen en eigen regie te voeren, in het licht van de sociale, fysieke en emotionele uitdagingen van het leven. De focus ligt op het vergroten van de veerkracht van mensen, op het creëren van een betekenisvol leven en niet op de ziekte die iemand heeft. Het leren omgaan met lichamelijke of psychische klachten of met tegenslagen in het leven, is belangrijk voor mensen want het versterkt hun gezondheidsbeleving. Het is een andere manier van werken en denken, wat vraagt om een cultuurverandering om vanuit een brede blik naar de gezondheid van de inwoners te kijken. Positieve Gezondheid kent zes dimensies. Zie hiervoor de afbeelding op de volgende pagina.

Wij zien deze visie en verschillende zorgakkoorden zoals het IZA en het GALA, als vehicle om het fundament te verstevigen en de beweging van zorg naar gezondheid verder vorm te geven. Preventieve gezondheid staat hierbij centraal. Dit gaat over een bredere kijk op gezondheid: er wordt hierbij niet alleen gekeken naar de aan- of afwezigheid van een ziekte, maar juist ook naar het bevorderen van een gezond en actief leven. Dit past binnen het gedachtegoed van positieve gezondheid, dat de gemeente als uitgangspunt voor haar gezondheidsbeleid hanteert.

De komende periode werken we verder aan de opgaven uit het Lokaal Gezondheidsbeleid, Lokaal Preventie akkoord, het Lokaal Sportakkoord en preventief jeugdbeleid en kijken waar we onze inzet kunnen uitbreiden. Wat al goed gaat, wordt voortgezet en wat er beter kan wordt integraal opgepakt, in samenwerking met partners en inwoners. Een eerste stap is het herijken van lokaal gezondheidsbeleid in 2024.

Spinnenweb

“Mijn positieve Gezondheid”

Dagelijks functioneren

- Zorgen voor jezelf
- Je grenzen kennen
- Kennis van gezondheid
- Omgaan met tijd
- Omgaan met geld
- Kunnen werken
- Hulp kunnen vragen

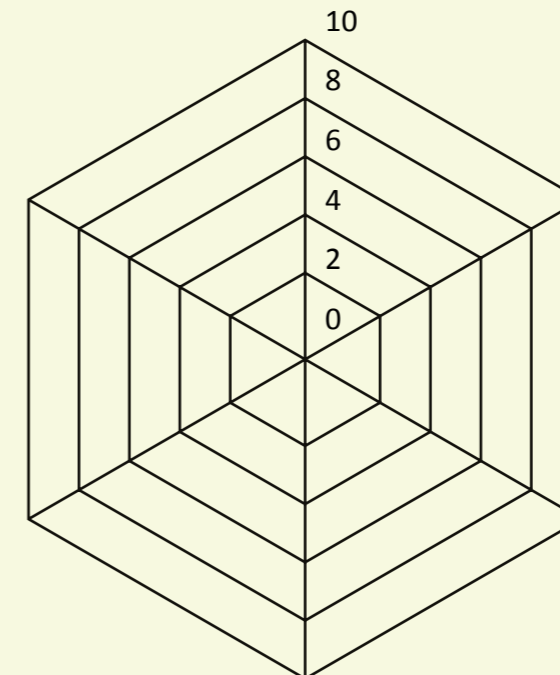
Meedoen

- Sociale contacten
- Serieus genomen worden
- Samen leuke dingen doen
- Steun van anderen
- Erbij horen
- Zinnige dingen doen
- Interesse in de maatschappij

Lichaamsfuncties

- Je gezond voelen
- Fitheid
- Klachten en pijn
- Slapen
- Eten
- Conditie
- Bewegen

Kwaliteit van leven

- Genieten
- Gelukkig zijn
- Lekker in je vel zitten
- Balans
- Je veilig voelen
- Hoe je woont
- Rondkomen met je geld

Mentaal welbevinden

- Onthouden
- Concentreren
- Communiceren
- Vrolijk zijn
- Jezelf accepteren
- Omgaan met veranderingen
- Gevoel van controle

Zingeving

- Zinvol leven
- Levenslust
- Idealen willen bereiken
- Vertrouwen hebben
- Accepteren
- Dankbaarheid
- Blijven leren

7.3 Het stimuleren van gelijke kansen

De kans op een goed leven mag niet afhangen van waar je woont of wie je bent. Ons beleid is er daarom op gericht om gelijke kansen te stimuleren.

Bij kansengelijkheid bestaat een belangrijke relatie met het onderwijs. Met schoolbesturen, peuter- en kinderopvangorganisaties en andere educatieve- en jeugdpartners zetten we ons gezamenlijk in voor goede basisvoorzieningen, waar kinderen en jongeren zich in hun eigen woon- en leefomgeving zo goed mogelijk kunnen ontwikkelen. Met de Lokaal Educatieve Agenda (LEA) 'groot denken en klein doen' wordt de samenwerking verder versterkt en wordt vormgegeven aan een doorlopende ontwikkellijn om kansengelijkheid te bevorderen en onderwijsachterstanden te verkleinen. Ook bieden we met de LEA tegenwicht aan de toenemende prestatiedruk, die veel kinderen en jongeren ervaren en die soms tot grote stress leidt.

Maar ook in andere levensfasen (doorlopend en op sleutelmomenten in het leven) stimuleren we gelijke kansen, onder andere door het terugdringen van gezondheidsachterstanden in de eerste duizend dagen van een kind, door inzet van Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE), door het stimuleren van integratie van nieuwkomers, de inzet van het Jeugd- en Volwassenenfonds Sport en Cultuur en het minimabeleid waardoor ook inwoners, kinderen en jongeren uit gezinnen met een lager inkomen kunnen meedoen en zich kunnen ontwikkelen. Meer specifiek benoemen we het belang van het terugdringen en voorkomen van laaggeletterdheid. Inzet op laaggeletterdheid

heeft een positieve impact op sociale inclusie, de arbeidsmarktpositie en leesvaardigheid. Dit is niet alleen van belang voor de doelgroep en hun omgeving maar kent ook een breder belang. Werkgevers merken dat medewerkers duurzamer en effectiever inzetbaar zijn, instanties merken dat brieven beter gelezen en begrepen worden en docenten kunnen gemakkelijker communiceren met de ouders van leerlingen. In hoofdstuk 8 wordt dieper ingegaan op de vindbaarheid, begrijpelijkheid en toegankelijkheid van onze dienstverlening.

Wat is laaggeletterdheid?

Laaggeletterdheid is een van de meest verborgen en hardnekkigste vraagstukken in onze samenleving. Een volwassene is laaggeletterd, wanneer hij of zij moeite heeft met lezen, schrijven en/of rekenen. Vaak is ook sprake van beperkte digitale vaardigheden. Niet goed kunnen lezen, schrijven en/of rekenen heeft gevolgen. Inwoners die laaggeletterd zijn hebben vaker te maken met werkloosheid, schulden, gezondheidsproblemen en een lager inkomen. Een volwassene die laaggeletterd is, is geen analfabeet. Een laaggeletterde kan wel lezen en schrijven, alleen niet goed genoeg om helemaal mee te doen in de samenleving.

7.4 Het stimuleren van een inclusieve gemeenschap

Vanaf 2016 geldt het VN-verdrag rechten voor mensen met een handicap (VN- verdrag Handicap) in Nederland. In dit verdrag staat welke inspanning Nederland moet leveren om het leven van inwoners met een beperking te verbeteren. Met dit verdrag is aan de Jeugdwet, Wet maatschappelijke ondersteuning en Participatiewet de verplichting toegevoegd, om in een periodiek plan op te nemen hoe de gemeenteraad uitvoering geeft aan het verdrag. Het verdrag heeft als doel dat de wereld voor iedereen toegankelijk en inclusief wordt. Voor gemeenten betekent dit dat zij passende maatregelen moeten nemen, zodat inwoners met een handicap zo zelfstandig en onafhankelijk mogelijk kunnen leven. Dit betekent dat inwoners met een beperking:

- vrijelijk kunnen kiezen waar, met wie en hoe zij willen wonen en leven;
- de beschikking hebben over zorg en diensten die hen waar nodig ondersteunen bij het participeren in de samenleving;
- net als iedereen toegang hebben tot informatie, producten, openbare voorzieningen, maatschappelijke diensten, gebouwen en openbare ruimte.

We vinden het fundamenteel dat alle inwoners zich onderdeel voelen van onze gemeenschap én deel kunnen nemen aan de samenleving. Daarom staan én gaan we voor een inclusieve samenleving. Diversiteit is normaal en voor ons allen vanzelfsprekend.

In gesprek met inwoners en (lokale) partners hebben wij bekeken wat er al goed gaat in Pijnacker-Nootdorp en wat er beter kan op dit terrein. De conclusie is dat er al goede initiatieven bestaan in onze gemeente die bijdragen aan een inclusief Pijnacker-Nootdorp zoals het project AutoMaatje, de brede inzet van Stichting Inclusie & discriminatiebestrijding, de gerichte aandacht voor inwoners met een licht verstandelijke beperking in het schuldhulpverleningsbeleid, de stappen die gezet worden voor inclusiever onderwijs, de toegankelijke looproutes, de leidraad inrichting openbare ruimte (LIOR), de inzet en activiteiten van stichting MEE en de stichting Vrijtijdsbesteding, Thuismaatjes en Vormingsactiviteiten (VTV) of de extra aandacht voor taalvaardigheid en de wijze waarop cliëntenondersteuning is georganiseerd. Maar op het vlak van bewustwording en brede toegankelijkheid is nog een wereld te winnen, ook door de toenemende polarisatie in onze samenleving.

Samen met ervaringsdeskundigen en maatschappelijke partners willen we verder vormgeven aan een meer inclusieve samenleving. Een eerste stap hierin is het opstellen van een lokale inclusie agenda, zoals ook door onze gemeenteraad is gevraagd. Met deze inclusie agenda willen we focus aanbrengen. Het steeds meer inclusiever maken van onze gemeente is een proces: 'dit doen we stap voor stap, vanuit het perspectief van onze inwoners en ervaringsdeskundigen én door alle beleidsterreinen heen'.

8. Professionele en doelmatige ondersteuning

Een deel van de groep inwoners die we zien in het sociaal domein redden het, door omstandigheden, alleen met steun van een professioneel vangnet. Zij zijn soms langdurig en niet zelden op meerdere leefgebieden afhankelijk van individuele maatwerk-voorzieningen¹⁰.

Inwoners kunnen rekenen op professionele en doelmatige ondersteuning wanneer zij dit nodig hebben. Doelmatig betekent: zo licht mogelijk, zo kort mogelijk, maar wel adequaat en duurzaam en passend binnen financieel verantwoorde kaders. De ondersteuning in het professioneel vangnet kent vaak een wettelijke grondslag zoals in: de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), de Jeugdwet, de Participatiewet en minimabeleid, de Wet Schulpverlening en vroegsignalering, de Wet Inburgering, de Leerplichtwet, de Wet op het primair onderwijs voor leerlingenvervoer, et cetera.

De gemeente is verantwoordelijk voor het organiseren van dit professioneel en doelmatig vangnet. Samen met andere gemeenten en professionele (zorg-)organisaties richt dit vangnet zich integraal op de inwoner en diens omstandigheden, zodat deze door versterking van de eigen kracht en veerkracht de weg terugvindt naar de sociale basis en (wanneer lichte ondersteuning nodig blijft) naar het voorliggend veld.

Tegenover professionele vangnetorganisaties heeft de gemeente een bepalende rol. De gemeente initieert, verleent (subsidie-)opdrachten en koopt zorg in voor inwoners. Deze rollen worden ingevuld door beleidsproducten (beleidsplannen, verordeningen, beleidsregels), financiële sturings- en beheersingsinstrumenten (waaronder het subsidiebeleidskader en het inkoop- en aanbestedingsbeleid), samenspel met partnerorganisaties, onze organisatie-inrichting, uitvoeringsarrangementen, enzovoorts.

Als sluitstuk van onze visie op het sociaal domein wordt daarvoor een aantal uitgangspunten geformuleerd.

Uitgangspunten voor professionele ondersteuning

1. De eigen kracht en samenredzaamheid vormen de basis
2. We werken integraal samen
3. We werken normaliserend
4. De gemeente stuurt op resultaat
5. Uitvoering lokaal, tenzij
6. Onze dienstverlening is toegankelijk en begrijpelijk

¹⁰ Bij individuele maatwerkvoorzieningen (niet-vrij toegankelijke voorzieningen) wordt er altijd allereerst samen met de inwoner onderzoek gedaan naar de hulpvraag waarna een officieel besluit (beschikking), verwijzing of diagnose volgt.

8.1 De eigen kracht en het eigen netwerk vormen de basis

In het professionele vangnet werken gespecialiseerde dienstverleners die ondersteunend zijn aan het versterken van de eigen kracht en de directe omgeving van inwoners. Ook bij het bieden van ondersteuning en hulp aan inwoners met een hulpvraag gaan we uit van eigen kracht en die van de directe omgeving. Deze begrippen worden hieronder uitgelegd.

Eigen kracht

Met eigen kracht bedoelen we dat we kijken wat de mogelijkheden zijn van inwoners om binnen het eigen vermogen problemen aan te pakken en op te lossen. We zien wat een persoon wel kan. Met eigen kracht als uitgangspunt hebben we echter ook oog voor de grenzen die hieraan zitten. Cognitieve vaardigheden en mentale belasting hebben invloed op in hoeverre een persoon in staat is problemen zelfstandig aan te pakken. Ook kan soms een steuntje in de rug op één onderdeel in het leven nodig zijn om op andere onderdelen wel op eigen kracht verder te kunnen.

De directe omgeving

Met de directe omgeving bedoelen we het eigen netwerk van de inwoner met een hulpvraag. Denk aan een partner, familie, vrienden en kennissen. Maar met de eigen directe omgeving bedoelen we ook de vrij toegankelijke voorzieningen in de buurt, wijk en stad en het voorliggend veld. Juist voor inwoners met een klein netwerk en weinig tot geen sociale contacten kunnen deze voorzieningen in de buurt veel betekenen.

We onderkennen ook dat er grenzen zijn aan de eigen kracht, (on)mogelijkheden van het eigen netwerk van de inwoner en de ondersteuning die de gemeente kan bieden. Het bieden van ondersteuning is daarom maatwerk. Het past bij de mogelijkheden van de inwoner, is gericht op het lange termijnperspectief en houdt rekening met de omgeving

Uitgaan van eigen kracht vraagt van professionals een andere manier van kijken, denken en handelen. Ondersteunen in plaats van overnemen. Een goed voorbeeld is de Big Five. Dit is een visie en werkwijze die jongeren die opgroeien in een kwetsbare positie helpen bij het versterken van de eigen kracht en het creëren van een stevige basis waarop zij hun leven en toekomst verder vorm kunnen geven. Zodat ook deze jongeren de grootste kans hebben om zichzelf te ontwikkelen naar de beste versie van zichzelf. In bijlage 2 treft u de uitgangspunten van de Big Five aan.

8.2 We werken integraal samen

Integraliteit gaat over een brede blik op de hulpvraag van een inwoner. Een professional kijkt niet alleen naar het probleem dat vanuit eigen kennis en ervaring kan worden opgepakt. Er is ook oog voor eventuele andere problematiek en voor hoe problemen met elkaar verweven kunnen zijn. Integraliteit gaat ook over samenwerken. Een houding en manier van werken, waarbij gezamenlijk wordt gestreefd naar een aanpak waarin de inzet van verschillende professionals en trajecten elkaar aanvullen en versterken.

Integraliteit kan extra inspanning vragen. Sommige casuïstiek kan van een professional vragen om uit de eigen comfortabele zone van kennis en ervaring te stappen omdat de uitgangspunten van de verschillende wetten met elkaar botsen. Niet alleen verschillende regels, maar ook professionele oordelen en persoonlijke meningen kunnen botsen. Integraliteit vraagt van een professional de moeilijke discussie niet uit de weg te gaan en tot een gezamenlijke aanpak komen.

Als het gaat om meer integraliteit richten we ons niet alleen op de samenwerking binnen de eigen gemeentelijke organisatie, maar ook op de samenwerking met onze maatschappelijke partners en (zorg)aanbieders. Zij zijn vaak de partijen die vanuit een gemeentelijke opdracht in de praktijk vorm en inhoud geven aan de voorzieningen in het sociaal domein. De visie en de daaruit voortvloeiende uitgangspunten dragen ertoe bij dat ondersteuning en hulp vanuit verschillende hoeken op elkaar aansluiten, vloeiend in elkaar overlopen, elkaar aanvullen en versterkt. Daarnaast zien we ook kansen de integraliteit te versterken met zorgaanbieders, scholen, sportverenigingen en bedrijven.

Naast integraal werken we ook proactief. We bieden een uitgestoken hand aan inwoners waarbij we zien, of signalen ontvangen, dat er onder het oppervlak wat aan de hand is. Als de inwoner hier nog niet toe in staat is, bieden we een steuntje in de rug bij het inzichtelijk maken van de problematiek en het formuleren van de hulpvraag. Hierbij kijken we naar het perspectief van de inwoner als uitgangspunt voor hulp, zorg en ondersteuning. Wanneer een situatie hierom vraagt, leveren we onderbouwd maatwerk om die situatie (waar in eerste instantie geen oplossing voor lijkt) te doorbreken. Dit noemen we een doorbraak. De waardendriehoek, zoals is opgenomen in het stappenplan van het Instituut voor Publieke Waarden kan helpen bij de onderbouwing van een doorbraak. Het budget maatwerkondersteuning kan financieel ondersteunend zijn aan de oplossing.

Wij zetten in op de beweging van curatief naar preventief. Onder andere op het gebied van schulden(preventie), opgroei- en opvoedproblematiek, dementie en mantelzorg ondersteuning. Voorbeelden hiervan zijn de praktijkondersteuners jeugd, voorschools-/ schoolmaatschappelijk werk en het programma 'vroeg erop af' bij betalingsproblemen.

Wet aanpak meervoudige problematiek sociaal domein

Eén van de knelpunten bij het ondersteunen van inwoners met problemen op meerdere leefgebieden is, dat de gegevensuitwisseling tussen de partijen in het sociaal domein juridisch onvoldoende geregeld is. Vaak zijn er bij zulke gezinnen meerdere partijen betrokken zoals: de gemeente, de school, Veilig Thuis, gecertificeerde instellingen, een bewindvoerder, een zorgaanbieder, et cetera. Deze gegevensuitwisseling blijkt in de praktijk soms een struikelblok om integrale ondersteuning snel van de grond te krijgen. Het gevolg: professionals moeten zich in allerlei bochten wringen om gezinnen tóch te kunnen ondersteunen.

Naar verwachting wordt vanaf 1 juli 2024 de wet aanpak meervoudige problematiek (Wams) ingevoerd. Deze wet regelt dat gemeenten de wettelijke mogelijkheid krijgen om tot een gecoördineerde aanpak te komen voor inwoners of gezinnen met problemen op meerdere leefgebieden en hiervoor makkelijker gegevens kunnen uitwisselen. Zo kan de hulp en ondersteuning goed op elkaar worden afgestemd. De Wams helpt ons het integraal werken verder te versterken.

Wams wijzig de Wmo 2015

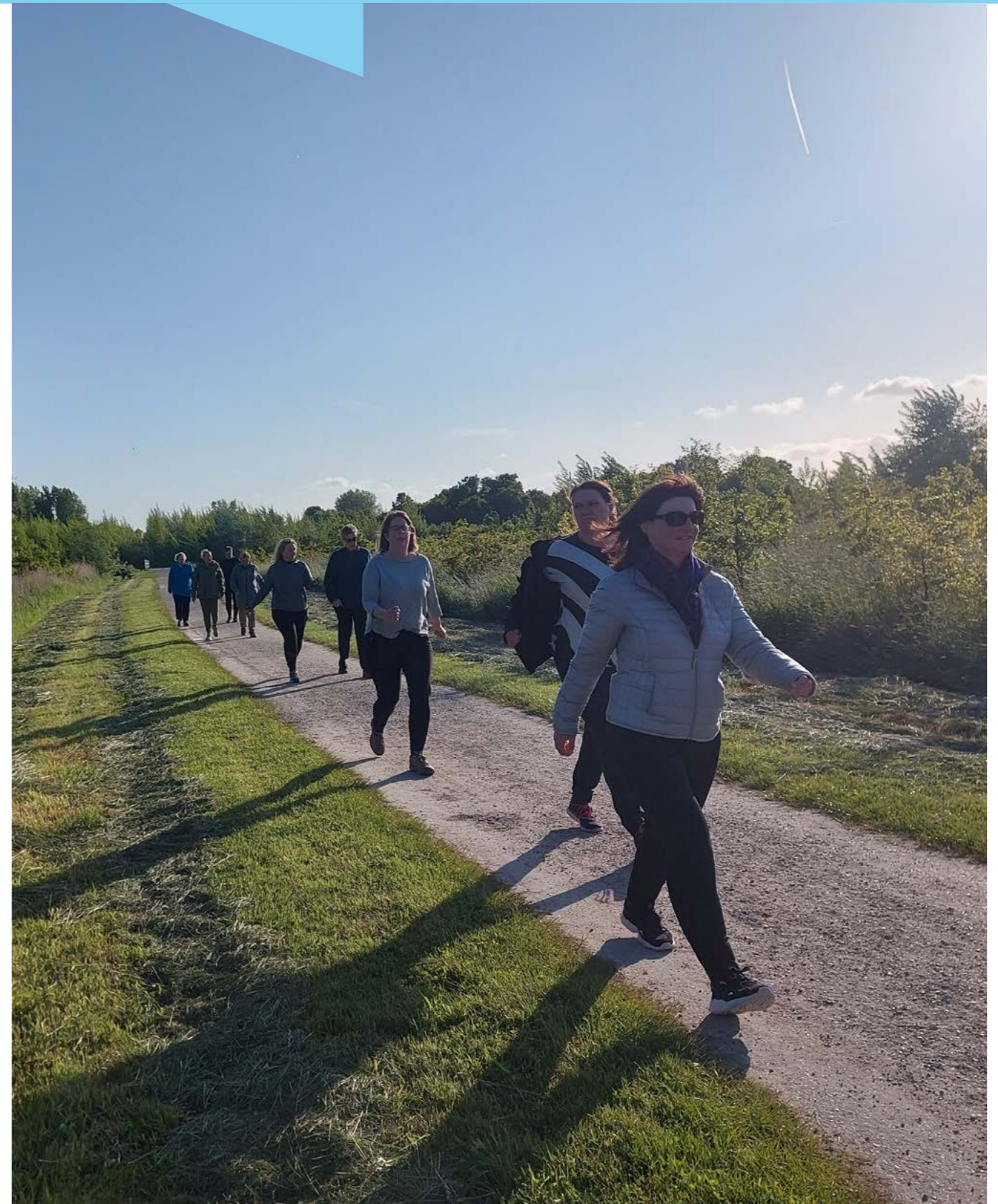
Dit wettelijk kader wordt opgenomen in de Wmo 2015 (met spiegelbepalingen in de Jeugdwet, Participatiewet en Wet gemeentelijke schuldhulpverlening) en beoogt gemeenten in staat te stellen tot samenhangende uitvoering van deze vier wetten. Ook wordt betere samenwerking met aanpalende domeinen mogelijk.

8.3 We werken normaliserend

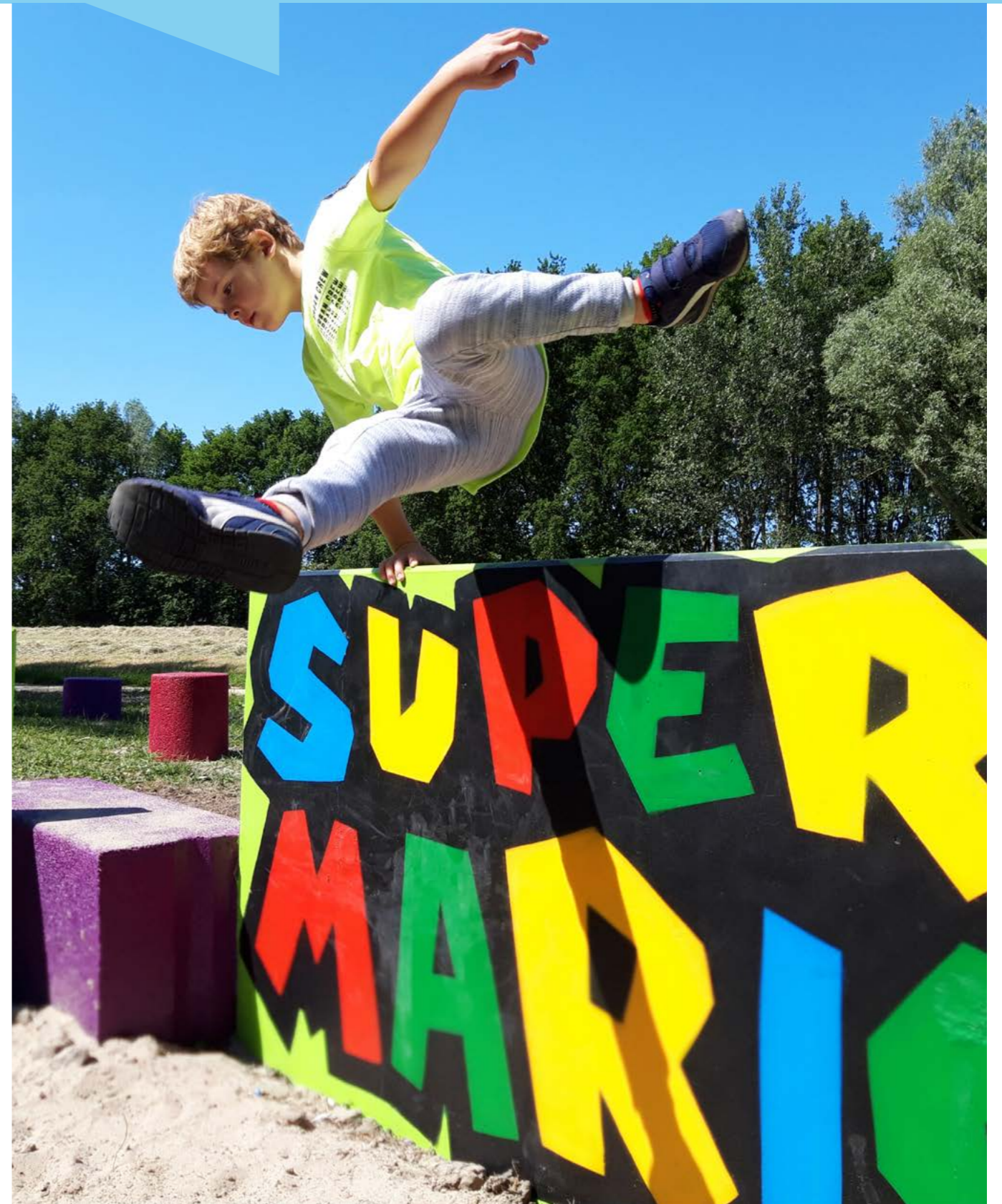
Om de eigen kracht, veerkracht en oplossend vermogen van ouders/opvoeders en jeugd te stimuleren en de mogelijkheden om hun netwerk te benutten en te activeren, zijn in de notitie Normaliseren – Hoe doe je dat?! leidende principes van normaliseren en de-medicaliseren geformuleerd. Dit beleid is gericht op minder stigmatisering (labelen), normalisering en de mindset dat opvoeden en opgroeien gaat met vallen en opstaan. Zie voor de leidende principes, bijlage 1.

Op dit moment benaderen we de ondersteuning voor ouderen nog als zorgvraagstuk en denken bij hulp in termen 'als recht hebben op'. Om te zorgen dat ook in de toekomst zorg en ondersteuning kunnen worden verleend binnen verantwoorde (financiële) kaders en inzet van capaciteit, is een omslag in denken nodig. We hebben de ambitie om het gedachtegoed van normaliseren te verbreden naar de ondersteuning voor ouderen. Een eerste stap hiervoor is reeds gezet met de pilot welzijnssteuner ouderen. Dit doen we samen met inwoners, ervaringsdeskundigen, maatschappelijke partners en huisartsen.

8.4 De gemeente stuurt op resultaat

Het professionele vangnet is beschikbaar voor inwoners die in hun dagelijks leven meer hulp nodig hebben dan de ondersteuning uit de sociale basis en/of het voorliggend veld. Vaak gaat het om relatief dure individuele begeleiding, ondersteuning en zorg. De gemeente betaalt de kosten en bepaalt daarom ook welke doelgerichte (resultaatgerichte) en doelmatige middelen inzet plaatsvindt. Het gaat om professionele zorg- en dienstverlening, zogenoemde tweedelijnsondersteuning, in vaak complexe, langdurige en meervoudige problemen. Dat brengt hoge kosten met zich mee die op basis van een goed integraal plan ergens toe moeten leiden. Sturen op resultaat betekent ook dat wordt afgedwongen dat aanbieders in een (zeer) vroegtijdig stadium samenwerken, waarbij één professional de geconstateerde problemen snel met collega's deelt en interventies afstemt. Maar ook dat zorg en ondersteuning, wanneer dit kan, wordt afgeschaald en dat we stoppen met behandelen wanneer deze niet tot het gewenste resultaat leidt.

8.5 Vindbare, begrijpelijke en toegankelijke dienstverlening

Hulp en ondersteuning in het sociaal domein is versnipperd over verschillende verantwoordelijke partijen. Zo bestaat er niet alleen onderscheid tussen de Wet maatschappelijke ondersteuning, de Wet langdurige zorg en de Zorgverzekeringswet, maar wordt het aantal regels en partijen ook nog eens vergroot door andere wet- en regelgeving in het sociaal domein, zoals: de Jeugdwet, de Participatiewet, Passend Onderwijs, de Wet Inburgering, bijzondere bijstand, schuldhulpverlening, minimaregelingen, urgentieregeling wonen, leerplicht, enzovoorts. Door de toenemende complexiteit in regels en systemen kunnen inwoners in de knel komen.

De bovengenoemde problematiek is in verreweg de meeste gesprekken met inwoners, (maatschappelijke-) partners, aanbieders en professionele medewerkers van onze gemeentelijke organisatie als aandachtspunt meegegeven voor het opstellen van de visie. Meer specifiek is benoemd dat het (preventieve) aanbod van zowel interne als externe partners niet altijd bekend is.

We vinden het belangrijk de toenemende complexiteit van de regels en systemen te verkleinen. Daarom zetten we in op vindbare, begrijpelijke en toegankelijke (preventieve) dienstverlening. Hiervoor onderhouden we uitgebreide contacten in de ketens met het voorliggende veld, met het onderwijs, met de huisartsen, aanbieders en werkgevers in de regio. We onderschrijven het belang van onafhankelijke clientondersteuning in situaties die daarom vragen¹¹. Vraagverheldering samen en naast de inwoner is onze werkstijl. Dat betekent goed luisteren en doorvragen. Ook het helder toelichten van besluiten en inwoners hierover informeren, vormt een vertrekpunt voor ons handelen. Medewerkers worden hierop structureel getraind en gecoacht.

Via de uitvoeringsagenda ontwikkelen we met onze (maatschappelijke-) partners een sociale kaart. De sociale kaart maakt het (preventieve) aanbod op meerdere leefgebieden, op een laagdrempelige en toegankelijke manier, inzichtelijk. Inwoners, vrijwilligers en professionals met vragen over ondersteuning, hulp of zorg worden doorverwezen naar de juiste organisatie.

Het gebruik van klare en begrijpelijk taal heeft blijvende aandacht. Vanuit het POK-plan¹² zijn al stappen gezet om de schriftelijke communicatie voor alle inwoners – met specifieke aandacht voor inwoners met laaggeletterdheid – te verbeteren. Alle geschreven documenten (waaronder brieven en beschikkingen) en ook de digitale en fysieke informatie worden aangepast en op taalniveau A2/1F gebracht.

We hebben blijvend aandacht voor de digitale dienstverlening aan onze inwoners. Het gebruik van een digitaal inwonersportaal is nu nog beperkt tot bijstandsverlening en minimabeleid en bevindt zich nog op een basisniveau. Stap voor stap wordt dit doorontwikkeld en verder geautomatiseerd. Ook voor de andere dienstverlening in het sociaal domein is een digitaal portaal ook noodzakelijk. De doorontwikkeling van het digitaal inwonersportaal is onderdeel van de nog te ontwikkelen visie op de dienstverlening. Dit proces start in 2024.

¹¹ Cliëntondersteuning is gratis en onafhankelijk van gemeenten en andere organisaties. Cliëntondersteuners helpen de weg te vinden in de regels en organisaties. Daarnaast bieden ze een luisterend oor. Cliëntondersteuners hebben kennis van de (lokale) zorg en hulp.

¹² Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag over de kinderopvangtoeslagenaffaire

8.6 Uitvoering lokaal, tenzij

De kracht van het sociaal domein in de gemeente Pijnacker-Nootdorp zit in de actie en interactie in het lokale veld, waar we met onze partners dicht bij de inwoners veel voor elkaar krijgen. Lokale inzet is dan ook het uitgangspunt voor ons handelen in het sociaal domein. Maatschappelijke partners werken per definitie lokaal en dichtbij de inwoner.

Lokale inzet is dan ook het uitgangspunt voor de professionals die gespecialiseerde ondersteuning leveren. Tenzij het voor de betaalbaarheid, het waarborgen van de kwaliteit, continuïteit van voorzieningen en/of bij het werken aan complex (lokaal overstijgende) maatschappelijke vraagstukken, een grotere schaal nodig is. Dan zoeken we de samenwerking op met omliggende gemeenten en zorgorganisaties.

Gezamenlijk houden we (regionale) voorzieningen voor inwoners van Pijnacker-Nootdorp optimaal bereikbaar, vindbaar en toegankelijk. Dit is een complex speelveld met veel dynamiek en verschillende belangen. De verschillende landelijke zorgakkoorden zoals het IZA en GALA maken dit speelveld nog groter en complexer. In bijlage 3 treft u een afbeelding aan van de overleggen waarin bestuurders, managers en beleidsadviseurs participeren op regionaal niveau vanuit verschillende wettelijke kaders binnen het sociaal domein. Deze afbeelding brengt de omvang en de complexiteit van het speelveld in beeld.

Visie en sturing op de samenwerking in (regionale) netwerken wordt steeds belangrijker. De beïnvloeding (gedragsverandering) van de zorgsector wordt hierbij als grote uitdaging gezien. Via de uitvoeringsagenda wordt een (regionale) netwerkstrategie sociaal domein uitgewerkt.

Leidende principes (regionale) samenwerking

Ons denken en handelen wordt geleid door de volgende principes:

- Hetgeen we willen en/of doen, moet praktisch en uitvoerbaar zijn;
- We zijn gericht op versterking van de lokale context;
- We houden het makkelijk waar het makkelijk kan (simpele infrastructuur);
- We maken complexe vraagstukken eenvoudiger en effectief;
- We hanteren een nuchtere en simpele werkwijze, normaal en vanuit eigen kracht;
- We zijn gericht op efficiency-voordeel.

9. Financiële beheersbaarheid, monitoren en cijfermatig inzicht

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de financiële beheersbaarheid, monitoring en sturing.

9.1 Financiële beheersbaarheid

Net als de meeste gemeenten in Nederland heeft ook de gemeente Pijnacker-Nootdorp te maken met een groeiend gebruik van jeugdhulp en Wmo voorzieningen en daardoor groeiende uitgaven. De financiën - en daarmee de toekomstbestendigheid van het sociale domein - staan onder druk. We moeten daarom met minder middelen een andere manier van denken, doen en organiseren bewerkstelligen en tegelijkertijd inwoners de ondersteuning blijven bieden die nodig is.

Als gevolg van de nieuwe kostenstijging in 2023 is - in navolging op het interventieplan 'Grip op het sociaal domein' – een nieuwe opgave 'financiële beheersbaarheid en innovatie in het sociaal domein' geformuleerd. Doel van deze opgave is het dempen en waar mogelijk terugdringen van de uitgaven binnen het sociaal domein.

De visie op het sociaal domein haakt met het verrijken van de sociale basis, de inzet op preventie en meer integraliteit aan bij de opgave financiële beheersbaarheid en innovatie sociaal domein. De beweging naar de voorkant moet op termijn leiden tot een afnemende vraag voor maatwerkondersteuning. Zwaardere en duurdere vormen van (geïndiceerde) zorg zijn niet of pas in een later stadium nodig. Dit zou de kosten op termijn moeten drukken.

Binnen de projectstructuur kostenbeheersing en innovatie sociaal domein worden concrete nieuwe en aanvullende kostenbeheersingsmaatregelen ontwikkeld, die passen binnen de genoemde doelen en acties van deze visie en uitgewerkt in een nieuw interventieplan. Dit wordt in de loop van 2024 aan de gemeenteraad voorgelegd.

De knoppen waar we aan willen draaien zijn:

1. Meer grip op de toegang voor jeugdhulp door meer zelf te doen en het creëren van (kosten)-bewustwording van verwijzers bij hun verwijsgedrag
2. Het stellen van normen
3. Meer sturen op zakelijke samenwerking met aanbieders (zoals tijdig afschalen van zorg)
4. Minder individueel maatwerk door inzet van basisvoorzieningen en collectief aanbod
5. Inwoners meer aanspreken op hun eigen verantwoordelijkheid (normaliseren)
6. Optimaliseren van de bedrijfsvoering

9.2 Monitoren

Met de visie op het sociaal domein stuurt de gemeenteraad, vanuit haar kaderstellende rol, op de gewenste toekomstrichting voor het sociaal domein. Samen gaan we aan de slag met het realiseren van de ambities. Dit doen we via de uitvoeringsagenda (zie hiervoor hoofdstuk 11). Daar staat tegenover dat de wereld snel verandert. Mede daarom biedt de visie ruimte flexibel om te gaan met nieuwe ontwikkelingen en deze toe te passen op de veranderde situatie. Desondanks kunnen er ook redenen zijn de visie op het sociaal domein aan te passen. Tegen die achtergrond zullen we na de vaststelling van de visie een voorstel doen over de wijze waarop we de (uitvoering van de) visie op het sociaal domein gaan monitoren. Hierin beschrijven we ook de samenwerking tussen college en raad en de rollen. De behoefte aan informatievoorziening vanuit de gemeenteraad wordt bij de nog te ontwikkelen monitor meegenomen.

9.3 Data en cijfermatig inzicht: een ontwikkelopdracht voor de komende jaren

Goede data en cijfermatig inzicht zijn randvoorwaarden om vorm en inhoud te geven aan de ambities uit deze visie en deze te kunnen monitoren. Zowel door de gemeenteraad, vanuit haar controlerende rol, als door het college, ons management en partnerorganisaties.

Het interventieplan 'Grip op het sociaal domein' heeft ons op het vlak van data en cijfermatig inzicht veel geleerd: de combinatie van data-analyse, het duiden van de informatie en het bepalen van de kwalitatieve toevoeging heeft ons inzicht in de ondersteuning in het Sociaal domein verrijkt. Onze ambitie is om op het gebied van data en cijfermatig inzicht een doorontwikkelstap te maken, zodat beslissingen over de inzet van middelen en capaciteit op basis van de juiste feiten worden genomen. Data én duiding van data maken immers trends en ontwikkelingen zichtbaar en vertellen of we het goede doen voor inwoners, buurten, wijken. Vanuit een gezamenlijke informatiepositie kan met inwoners, ondernemers, maatschappelijke partners en aanbieders worden gewerkt aan de aan verdere transformatie van het sociaal domein.

Het vertrekpunt voor dataontwikkeling en monitoring is 'werkprocessen te organiseren rond klantvragen. De inwoner en/of huishouden in zijn context staat hierbij centraal'. Het versterken van integrale samenwerking past bij deze opdracht.

Er is al veel data beschikbaar. Tegelijkertijd is dit complex, omdat deze data liggen opgeslagen in tal van applicaties en bronsystemen, zowel binnen onze organisatie als bij organisaties buiten de gemeente. Het gaat daarom niet zozeer om het genereren van meer data, maar het gericht ontsluiten van data.

Ook regionaal ligt er een ambitie data-uitwisseling, datagebruik en de gezamenlijke informatiepositie naar een hoger niveau te tillen. Het gebruik van data en cijfermatig inzicht -zoals het aantal trajecten, de duur en intensiteit, doorlooptijden, de verwijzers, en de financiële afrekening-, is onmisbaar voor een efficiënte bedrijfsvoering om te kunnen sturen en grip te krijgen op de kosten in het sociaal domein.

10. Doelen

Dit hoofdstuk beschrijft de doelen. Wat willen we bereiken met de visie op het sociaal domein:

Doel(en)

1. Inwoners participeren in sociale relaties en voelen zich verbonden met anderen.
2. Inwoners ontvangen steun van hun informele netwerk.
3. Inwoners voelen zich onderdeel van de gemeenschap en nemen deel aan de samenleving.
4. Inwoners hebben toegang tot sport, cultuur en brede maatschappelijke voorzieningen.
5. We helpen krachtige zelfredzame wijken creëren met inwoners die maatschappelijke betrokkenheid en eigen initiatief tonen, waardoor het fijn en veilig wonen is.
6. We ontwikkelen, ondersteunen en faciliteren van krachtige maatschappelijke netwerken waar inwoners een beroep op kunnen doen.
7. We bevorderen verbinding en coördinatie van activiteiten in een bepaald gebied (buurt, wijk of kern) om effectiviteit en efficiency zo groot mogelijk te maken (en sluiten hiermee ook aan op de doelen uit de woonzorgvisie).
8. Inwoners kiezen voor een gezonde leefstijl en ervaren hun leefstijl en gezondheid als positief.
9. We stimuleren activiteiten en initiatieven die het verkleinen van de gezondheidsverschillen tussen groepen inwoners bevorderen.
10. We werken aan een leefomgeving die uitnodigt tot een gezonde en actieve leefstijl.
11. We stimuleren meer inwoners vrijwilligerswerk te doen.
12. Vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties voelen zich gewaardeerd en op een adequate wijze ondersteund.
13. Mantelzorgers voelen zich gewaardeerd en op adequate wijze ondersteund.
14. We vergroten van het aantal inwoners dat economisch zelfstandig is door middel van (betaald) werk.
15. We vergroten het zicht op armoede.
16. We helpen inwoners met problemen met rondkomen en/of schulden te voorkomen en te signaleren.
17. We werken aan een doorlopende ontwikkellijn om kansengelijkheid te bevorderen en onderwijsachterstanden te verkleinen.
18. We stimuleren gelijke kansen door het terugdringen van gezondheidsachterstanden, het stimuleren van integratie en gerichte inzet van het minimabeleid.
19. We verkleinen het aantal inwoners dat moeite heeft met lezen, schrijven, rekenen en/of beperkte digitale vaardigheden.
20. We beheersen de kosten(ontwikkeling) in het sociaal domein.

11. Uitvoeringsagenda

De implementatie van de nieuwe visie kost tijd en vraagt energie en aandacht van medewerkers, het management, maatschappelijke partners en aanbieders. Dit is niet zomaar van de ene op de andere dag gerealiseerd. Dit vraagt om het aanbrengen van focus (wat doen we wel, en niet?), een realistische planning en prioritering.

De uitwerking van de visie tot concrete beleidsplannen, inclusief financiële afspraken en kaders gebeurt op basis van een meerjarige uitvoeringsagenda. In bijlage 4 treft u de uitvoeringsagenda op hoofdlijnen aan. Nadat bij de Kadernota 2025 besluitvorming heeft plaatsgevonden over maatregelen en interventies om te komen tot een sluitende meerjarenbegroting¹³, en hierbij de (financiële) opgave voor het sociaal domein is bepaald, concretiseren we de uitvoeringsagenda door het maken we een meerjarige planning op basis van prioriteiten en de uitvoerbaarheid van beleid.

Bij het opstellen en de uitwerking van de uitvoeringsagenda wordt nadrukkelijk de samenwerking gezocht met het fysieke domein, veiligheid en economie.

De uitvoeringsagenda

Met de uitvoeringsagenda:

1. Agenderen we de acties, projecten en beleidsproducten (denk hierbij aan beleidsplannen, verordeningen, beleidsregels, contracten en subsidieafspraken);
2. Maken we een meerjarige planning op basis van prioriteiten;
3. Zorgen we voor richting en brengen we samenhang aan in de uitwerking. In de uitvoeringsagenda is aandacht voor de uitvoerbaarheid van beleid (waaronder de beschikbaarheid van financiën en de inzet van personeel) en de menselijke maat daarin.

¹³ Als gevolg van de normeringssystematiek van het Rijk v.a. 2026 (het zogenaamde ravijnjaar), de oplopende kosten in het sociaal domein, onzekerheden in het ruimtelijk domein en aanvullende ombuiging vanuit het Rijk is de projectopdracht 'Toekomstbestendige gemeentefinanciën' geformuleerd om te komen tot een sluitende meerjarenbegroting.

Bijlage 1: Leidende principes normaliseren en de-medicaliseren

De leidende principes van normaliseren en de-medicaliseren

1. Ouders zijn de eerste verantwoordelijke en het best in staat om een gezonde ontwikkeling bij hun kinderen te stimuleren. Kwetsbare kinderen en jongeren die hulp nodig hebben, zullen wij passende ondersteuning bieden.
2. We werken aan het vergroten van zelfvertrouwen en weerbaarheid van ouders, kinderen en jongeren. We erkennen de veerkracht en eigen kracht.
3. Niet elke kwetsbaarheid of moeilijkheid hoeft een probleem te zijn of te worden voorzien van een label. We willen minder stigmatiseren en labelen.
4. We werken aan acceptatie van vallen en opstaan in opvoeden en opgroeien. Niet elk ervaren probleem vraagt om formele hulp of ondersteuning (verandering van de mindset/ verandering van de 'norm').
5. We streven naar samenredzaamheid. Inwoners helpen en ondersteunen elkaar.
6. We sturen op resultaat met het principe 'goed is goed genoeg'.
7. Versterken van de top tien beschermende factoren van het NJI voor positieve ontwikkeling van kinderen en jongeren.
8. We zetten in op preventie. We maken graag gebruik van de vele vrijwilligers en initiatieven in het voorliggend veld. We zorgen voor een toegankelijk en passend aanbod.
9. We gaan uit van talent en mogelijkheden i.p.v. onmogelijkheden.
10. Normaliseren is een werkwoord. We doen het samen, samenwerking met partners is essentieel. Ieder vanuit zijn eigen rol en verantwoordelijkheid.

Bijlage 2: Uitgangspunten Big5

BIG5

We laten jou niet los, totdat de basis voor zelfstandigheid op orde is, de Big5 van JONG doet mee:

1 Support:

Je hebt tenminste één volwassene die er altijd voor je is en je hebt steunende familie, vrienden of kennissen waar je op kan rekenen.

2 Wonen:

Je hebt een passende, betaalbare woonplek alleen of met anderen, waar je voor langere tijd kan blijven.

3 School & werk:

Je gaat naar school, studeert of werkt en je maakt plannen voor wat je later wilt doen of worden.

4 Inkomen:

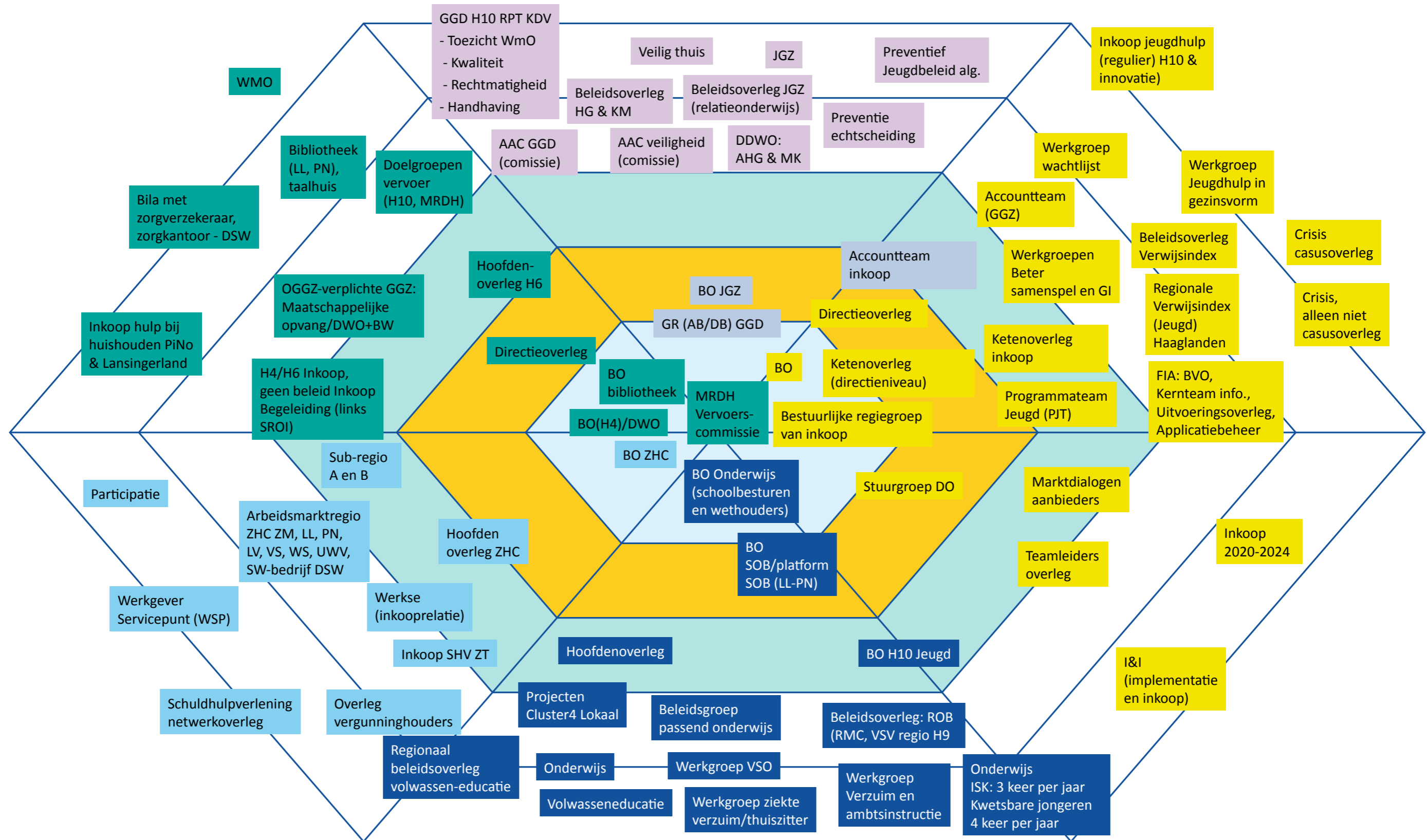
Je bent goed voorbereid op financiële zelfstandigheid en het voorkomen of oplossen van schulden. En als je het (nog) niet zelf kan, is er iemand die dit samen met je kan doen. Je hebt een stabiel inkomen dat voldoende is voor nu en de nabije toekomst.

5 Welzijn:

Het gaat mentaal en lichamelijk goed genoeg met je en je hebt het gevoel dat je de toekomst aan kan. Je herkent bij jezelf wanneer het niet of minder goed met je gaat en je weet waar en bij wie je dan kan aankloppen voor hulp.

Bijlage 3: Netwerkpartners in de regionale samenwerking

Bijlage 4: Uitvoeringsagenda

Uitvoeringsagenda op hoofdlijnen

Deze uitvoeringsagenda op hoofdlijnen bevat deelactiviteiten binnen de opgaven die we in de komende jaren willen voorbereiden of die thans in voorbereiding zijn. Na besluitvorming bij de Kadernota 2025 over maatregelen en interventies om te komen tot een sluitende meerjarenbegroting stellen we de uitvoeringsagenda op, op basis van de beschikbare middelen, tijd en capaciteit. Dit doen we in samenhang met een nieuw interventieplan. De definitieve uitvoeringsagenda wordt verder geconcretiseerd door het maken van een meerjarige planning op basis van prioriteiten en de uitvoerbaarheid van beleid.

Opgave	Onderwerpen	Omschrijving	Budget
1. Versterken sociale basis	Uitvoeringsprogramma verborgen sociale basis	Samen met partners stellen wij een specifiek uitvoeringsprogramma op voor het versterken van de sociale basis. Met dit uitvoeringsprogramma maken we gebruik van de activiteiten, inclusief concrete behoeftes voor ondernemers. De doelen en activiteiten kunnen een praktische insteek voor zowel als mogelijk aan te nemen bij bestaande structuren en netwerken. Op deze manier zetten we bestaande middelen (kwaliteit en tijd) zo efficiënt mogelijk in.	Incidenteel 2025: € 110.000 projecttoelag + vervangende capaciteit SP
	Doornstebekken huiselijk geweld die werken	Wijziging werken is tot op heden vooral uitvoeringsovername, met name in de wijk en daarbij. De wijk bestaat uit meer wijk- en als versterken in de wijk en daarbij. De wijk bestaat uit meer wijk- en als versterken in de wijk en daarbij. De wijk bestaat uit meer wijk- en als versterken in de wijk en daarbij.	
	Realiseren behoudendebehouder	De aanpak in de wijk is nu vooral op het sociaal domein is te vinden in het kader van de wijk- en als versterken in de wijk en daarbij. De wijk bestaat uit meer wijk- en als versterken in de wijk en daarbij.	
	Opstellen inclusie agenda	Samen met (erfungs-)deskundigen en partners stellen we een lokale inclusieagenda op. De doelen en acties worden praktisch in te zetten in de wijk en als versterken in de wijk en daarbij. De wijk bestaat uit meer wijk- en als versterken in de wijk en daarbij.	
2. Reverte	Uitvoeringsplan brede SPK	Om uitvoering te geven aan de zorgakkoord 04 en het GALA wordt jaarlijks een uitvoeringsplan vastgesteld. SPK beschikt over een specifieke uitkering. De brede SPK stelt de gemeente in staat om verbanden te leggen tussen de verschillende domeinen en te bouwen aan een gezamenlijke aanpak op het gebied van positieve gezondheid, sport en bewegen, cultuursparticipatie en het versterken van de sociale basis.	
	Preventiebeleid	De komende periode werken we verder aan de opgaven uit het Lokale Gezondheidsbeleid. Lokale Preventieakkoord. Het Lokale Sportakkoord en de preventiefundus worden in 2024 verder ontwikkeld. Het lokale preventiefundus wordt in 2024 verder ontwikkeld. Het lokale preventiefundus wordt in 2024 verder ontwikkeld.	
3. Integraal samenwerken	Implementatie van aanpak meervoudige problemen sociaal domein	Naar verwachting wordt vanaf 1 juni 2024 de wet aanpak meervoudige problemen (WAP) ingevoerd. Deze wet regelt dat gemeenten de wettelijke mogelijkheden krijgen om tot een gecoördineerde aanpak te komen voor meervoudig of gecombineerd problemen met problemen op meerdere leefgebieden en hiervoor makkelijker gegevens kunnen uitwisselen. De wijk helpt om het integraal werken, goed op elkaar worden afgestemd. De wijk helpt om het integraal werken, goed op elkaar worden afgestemd.	Incidenteel in 2025: € 45.000 voor onderzoek ontwikkelen sociale kaart.
	Ontwikkelen sociale kaart	Een sociale kaart maakt het (preventieve) aanbod op meerdere leefgebieden op een laagdrempelige en toegankelijke manier, zichtbaar, inwoners, vrijwilligers en professionals met vragen over 2024, hulp en ondersteuning worden doorverwezen naar de juiste organisatie. Samen met ervaringsdeskundigen en (maatschappelijke) partners doen we onderzoek naar de vorm, kosten en randvoorwaarden voor het ontwikkelen van een sociale kaart.	We voorzien structureel benodigd budget voor onderhoud van de sociale kaart bij besluitvorming. De implementatie van de WAP (nieuwe taak) wordt opgenomen in de sociale kaart bij besluitvorming.
4. Kosten-beheering en innovatie in het sociaal domein	Interventieplan kostenbeheering en innovatie sociaal domein	In navolging op het interventieplan 'Grip op het sociaal domein' 2020-2022 worden binnen de bestaande projectstructuur lokale én regionale kostenbeheeringsmaatregelen ontwikkeld, die passen binnen de genoemde doelen en acties van deze visie en uitgewerkt in een nieuw interventieplan. Ook de preventieve en collectieve inzet op scholen en kindervang uit de LEA wordt hierbij betrokken.	Over benodigd budget wordt geadviseerd bij besluitvorming over het nieuwe interventieplan.
	Integreren en verbreden beleid normaleren	Samen met inwoners, ervaringsdeskundigen, maatschappelijke partners en huisartsen ontwikkelen we leidende normaliserende principes bij ondersteuning aan ouders. Een eerste stap hiervoor is reeds gezet met de pilot wijkondersteuner ouders. Dit onderwerp is tevens een maatregel in het nieuwe interventieplan kostenbeheering en innovatie sociaal domein.	
	Herijken regionale netwerkstrategie	De in 2015 opgestelde regionale netwerkstrategie wordt herijkt. Dit zal een intern proces zijn, waarbij collega's van maatschappelijk beleid en van de afdeling sociaal domein worden betrokken. Het resultaat is een nieuwe regionale netwerkstrategie, die houvast geeft aan zowel bestuurlijk als ambtelijk handelen in de regio.	
5. Data-gedreven werken	Onderzoek verbetering informatievoorziening aan de raad	Na de vaststelling van de visie doen we een (proces)voorstel over de wijze waarop we de uitvoering van de visie op het sociaal domein gaan monitoren. Hierin beschrijven we ook de samenwerking tussen college en raad en de rollen. De behoefte aan (verbetering van) de informatievoorziening vanuit de gemeenteraad wordt bij de weg te ontwikkelen monitor meegenomen. Hierin wordt samen met de raad opgenomen.	Incidenteel 2025: € 90.000 Structureel v.a. 2025: € 90.000
	Doornstebekken datagrip sociaal domein	Het ontwikkelen, beschikbaar maken en leren gebruiken van informatie in het sociaal domein is essentieel bij het maken van keuzen, bij verantwoording naar integrale ondersteuning van huishoudens, kostenbeheering, verbetering uitwerking.	

Opgave	Onderwerpen	Omschrijving	Benodigd budget
1. Versterken sociale basis	Uitvoeringsprogramma versterken sociale basis	Samen met partners stellen wij een specifiek uitvoeringsprogramma op voor het versterken van de sociale basis. Met dit uitvoeringsprogramma maken we activiteiten concreet die nodig zijn om de sociale basis te stimuleren en te versterken, inclusief concrete behoeften voor ontmoeten. De doelen en activiteiten kennen een praktische insteek door zoveel als mogelijk aan te sluiten bij bestaande structuren en netwerken. Op deze manier zetten we bestaande middelen (capaciteit en geld) zo efficiënt mogelijk in. Hier wordt nadrukkelijk de samenwerking gezocht tussen het sociaal domein, het fysieke domein, veiligheid en economie.	Incidenteel 2025: € 115.000 projectleider + vervangende capaciteit SD
	Doorontwikkelen beleidskader wijken die werken	Wijkgericht werken is tot op heden vooral uitvoerend opgepakt, met wijkmanagers in de wijken als ogen en oren van de gemeentelijke organisatie en als verbinder in de wijk en daarbuiten. De wens bestaat een meer wijk-opgavegerichte aanpak te ontwikkelen die zorgt dat we behoeften, wensen, doelen en prioriteiten op alle niveaus (uitvoerend, tactisch en strategisch) bij elkaar kunnen brengen. Belangrijke pijlers hierbij zijn sociaal domein, fysiek domein, economie en veiligheid. De integrale wijk-opgavegerichte aanpak krijgt vorm in een geactualiseerd beleidskader wijken die werken.	
	Herijken subsidiebeleidskader	De aanscherping in de nieuwe visie op het sociaal domein is te vinden in het feit dat we nog meer de beweging willen maken naar het voorliggende veld, de vrij toegankelijke voorzieningen, en de aandacht voor de sociale basis en kracht van wijken. Deze beweging benadrukt het belang van een overzichtelijk subsidiebeleidskader en een heldere subsidieregeling voor subsidie aan maatschappelijke partijen. De verschillende maatschappelijke partners spelen namelijk een zeer belangrijke rol als het gaat om het vinden, binden en verbinden van onze inwoners en in het bereiken van de doelstellingen in de visie op het sociaal domein.	
	Opstellen inclusie agenda	Samen met (ervarings-)deskundigen en partners stellen we een lokale inclusieagenda op. De doelen en acties kennen een praktische insteek door zoveel als mogelijk aan te sluiten bij activiteiten die al worden uitgevoerd of in planning zijn van uitvoering. Op deze manier zetten we bestaande middelen (capaciteit en geld) zo efficiënt mogelijk in. Hier ligt een belangrijke relatie met het fysieke domein.	

Opgave	Onderwerpen	Omschrijving	Budget
2. Preventie	Uitvoeringsplan Brede SPUK	Om uitvoering te geven aan de zorgakkoorden IZA en het GALA wordt jaarlijks een uitvoeringsplan vastgesteld. SPUK betekent een specifieke uitkering. De Brede SPUK stelt de gemeente in staat om verbindingen te leggen tussen de verschillende domeinen en te bouwen aan een gerichte lokale aanpak op het gebied van positieve gezondheid, sport en bewegen, cultuurparticipatie en het versterken van de sociale basis.	-
	Preventiebeleid	De komende periode werken we verder aan de opgaven uit het Lokaal Gezondheidsbeleid, Lokaal Preventie akkoord, het Lokaal Sportakkoord en preventief jeugdbeleid en kijken waar we onze inzet kunnen uitbreiden. Wat al goed gaat, wordt voortgezet en wat er beter kan wordt integraal opgepakt, in samenwerking met partners en inwoners. Een eerste stap is het herijken van lokaal gezondheidsbeleid in 2024.	

Opgave	Onderwerpen	Omschrijving	Budget
3. Integraal samenwerken	Implementatie Wet aanpak meervoudige problematiek sociaal domein	Naar verwachting wordt vanaf 1 juli 2024 de wet aanpak meervoudige problematiek (Wams) ingevoerd. Deze wet regelt dat gemeenten de wettelijke mogelijkheid krijgen om tot een gecoördineerde aanpak te komen voor inwoners of gezinnen met problemen op meerdere leefgebieden en hiervoor makkelijker gegevens kunnen uitwisselen. Zo kan de hulp en ondersteuning goed op elkaar worden afgestemd. De Wams helpt ons het integraal werken, zowel in onze interne organisatie als de samenwerking met onze partners, verder te versterken.	Incidenteel in 2025: € 45.000 voor onderzoek ontwikkelen sociale kaart.
	Ontwikkelen sociale kaart	Een sociale kaart maakt het (preventieve) aanbod op meerdere leefgebieden op een laagdrempelige en toegankelijke manier, inzichtelijk. Inwoners, vrijwilligers en professionals met vragen over zorg, hulp en ondersteuning worden doorverwezen naar de juiste organisatie. Samen met ervaringsdeskundigen en (maatschappelijke) partners doen we onderzoek naar de vorm, kosten en randvoorwaarden voor het ontwikkelen van een sociale kaart.	We voorzien structureel benodigd budget voor onderhoud van de sociale kaart bij besluitvorming. De implementatie van de WAMS (nieuwe taak) wordt opgepakt binnen beschikbaar gestelde middelen voor de uitvoering van de wet.

Opgave	Onderwerpen	Omschrijving	Budget
4. Kosten-beheersing en innovatie in het sociaal domein	Interventieplan kostenbeheersing en innovatie sociaal domein	In navolging op het interventieplan 'Grip op het sociaal domein' 2020-2022 worden binnen de bestaande projectstructuur lokale en regionale kostenbeheersingsmaatregelen ontwikkeld, die passen binnen de genoemde doelen en acties van deze visie en uitgewerkt in een nieuw interventieplan. Ook de preventieve en collectieve inzet op scholen en kindervang uit de LEA wordt hierbij betrokken.	Over benodigd budget wordt geadviseerd bij besluitvorming over het nieuwe interventieplan.
	Intensiveren en verbreden beleid normaliseren	Samen met inwoners, ervaringsdeskundigen, maatschappelijke partners en huisartsen ontwikkelen we leidende normaliserende principes bij ondersteuning aan ouderen. Een eerste stap hiervoor is reeds gezet met de pilot welzijnssteuner ouderen. Dit onderwerp is tevens een maatregel in het nieuwe interventieplan kostenbeheersing en innovatie sociaal domein	
	Herijken regionale netwerkstrategie	De in 2019 opgestelde regionale netwerkstrategie wordt herijkt. Dit zal een intern proces zijn, waarbij collega's van maatschappelijk beleid en van de afdeling sociaal domein worden betrokken. Het resultaat is een nieuwe regionale netwerkstrategie, die houvast geeft aan zowel bestuurlijk als ambtelijk handelen in de regio.	

Opgave	Onderwerpen	Omschrijving	Budget
5. Datagedreven werken	Onderzoek verbetering informatievoorziening aan de raad	Na de vaststelling van de visie doen we een (proces)voorstel over de wijze waarop we de (uitvoering van de) visie op het sociaal domein gaan monitoren. Hierin beschrijven we ook de samenwerking tussen college en raad en de rollen. De behoefte aan (verbetering van) de informatievoorziening vanuit de gemeenteraad wordt bij de nog te ontwikkelen monitor meegenomen. Hierin wordt samen met de raad opgetrokken.	Incidenteel 2025: € 96.500
	Doorontwikkelen datagericht sociaal domein	Het ontsluiten, beschikbaar maken en leren gebruiken van informatie in het sociaal domein is essentieel bij het maken van keuzen, bij verantwoording en om te leren. Het is een voorwaarde om verder stappen te kunnen maken naar integrale ondersteuning van huishoudens, kostenbeheersing, verbetering van kwaliteit en gebiedsgerichte inzet. Hiervoor wordt een ontwikkelplan uitgewerkt.	

bezoek Oranjeplein 1, 2641 EZ Pijnacker

post Postbus 1, 2640 AA Pinacker

telefoon 14 015

e-mail info@pijnacker-nootdorp.nl

internet www.pijnacker-nootdorp.nl